

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

της 19ης Σεπτεμβρίου 2002¹

Περιεχόμενα

I — Εισαγωγή	I- 1349
II — Η εφαρμοστέα ευρωπαϊκή νομοθεσία	I- 1349
III — Τα πραγματικά περιστατικά, οι διαδικασίες στις κύριες δίκες και τα προδικαστικά ερωτήματα	I- 1352
1. Υπόθεση C-187/01	I- 1352
2. Υπόθεση C-385/01	I- 1353
IV — Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου	I- 1354
V — Προκαταρκτική παρατήρηση σχετικά με την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 35 ΕΕ	I- 1354
VI — Ανάλυση των προδικαστικών ερωτημάτων	I- 1356
1. Ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις	I- 1356
2. Το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής ως αυθεντική έκφραση της αρχής <i>ne bis in idem</i>	I- 1357
3. Η θεμελίωση της αρχής <i>ne bis in idem</i> — Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την αρχή αυτή	I- 1358
4. Ο ποινικός συμβιβασμός ως έκφραση του <i>ius puniendi</i>	I- 1361
Α — Οι διαδικασίες συμβιβαστικού χαρακτήρα στα κράτη μέλη	I- 1362
Β — Αντικείμενο και σκοπός του ποινικού συμβιβασμού	I- 1365
Γ — Ο ποινικός συμβιβασμός ως μορφή απονομής της δικαιοσύνης	I- 1366
Δ — Η διασφάλιση των δικαιωμάτων του πολίτη στο πλαίσιο του ποινικού συμβιβασμού	I- 1367
Ε — Το ζήτημα αν ο ποινικός συμβιβασμός έχει ισχύ δεδικασμένου	I- 1369
5. Η ερμηνεία της έκφρασης «αμετάκλητη καταδίκη» του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής	I- 1370
6. Η άλλη όψη του νομίσματος: η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης	I- 1374
VII — Πρόταση	I- 1377

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

I – Εισαγωγή

1. Το προαναφερθέν κεκτημένο Σένγκεν περιλαμβάνει τα εξής:

α) τη συμφωνία που υπέγραψαν στις 14 Ιουνίου 1985 στην ομώνυμη λουξεμβουργιανή πόλη τα τρία κράτη της Οικονομικής Ενώσεως Μπενελούξ, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και η Γαλλική Δημοκρατία, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (στο εξής: συμφωνία του Σένγκεν) και

β) τη σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, η οποία συνήφθη στις 19 Ιουνίου 1990 από τα ίδια συμβαλλόμενα μέρη² (στο εξής: σύμβαση εφαρμογής)³.

2. Τα προδικαστικά ερωτήματα, που έχουν υποβληθεί εν προκειμένω κατ' εφαρμογήν του του άρθρου 35 ΕΕ⁴, παρέχουν στο Δικαστήριο την ευκαιρία να ερμηνεύσει για πρώτη φορά τη σύμβαση εφαρμογής.

3. Οι αμφιβολίες του Oberlandesgericht Köln (Γερμανία) και του Rechtbank van eerste aanleg te Veurne (Βέλγιο) αφορούν το άρθρο 54. Το ζήτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν η αρχή *ne bis in idem*⁵ η οποία διακηρύσσεται στο προαναφερθέν άρθρο, έχει εφαρμογή στην περίπτωση κατά την οποία έχει εξαλειφθεί στην έννομη τάξη ενός από τα συμβαλλόμενα κράτη η δυνατότητα ασκήσεως ποινικής δίωξης κατόπιν επιτεύξεως συμβιβασμού μεταξύ της εισαγγελίας και του κατηγορουμένου.

II – Η εφαρμοστέα ευρωπαϊκή νομοθεσία

4. Το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο προσαρτάται στην ομώνυμη Συνθήκη και στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (στο εξής: πρωτόκολλο) επέτρεψε σε δεκατρία κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων καταλέγονταν η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το Βασίλειο του Βελγίου και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών⁶, να θεσπίσουν στενότερη συνεργασία μεταξύ τους στο πεδίο ισχύος των οικείων συμφωνιών.

5. Το κεκτημένο του Σένγκεν αποσκοπεί, όπως προκύπτει από το προοίμιο του πρω-

2 — ΕΕ 2000, L 239, σ. 19.

3 — Το κεκτημένο του Σένγκεν περιλαμβάνει επίσης τα πρωτόκολλα και τις συμφωνίες προσαρτήσεως στις δύο αυτές πράξεις άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις αποφάσεις και δηλώσεις της εκτελεστικής επιτροπής που συστάθηκε με τη σύμβαση εφαρμογής καθώς και τις πράξεις που έχουν εκδώσει τα όργανα στα οποία η εν λόγω επιτροπή έχει μεταβιβάσει αρμοδιότητες λήψεως αποφάσεων.

4 — Πρώην άρθρο Κ.7 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5 — Τα χαρακτηριστικά της αρχής αυτής δεν έχουν προσδιοριστεί ούτε με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως δέχθηκε το ίδιο το δικαστήριο αυτό με την απόφαση Göktaş κατά Γαλλίας της 2ας Ιουλίου 2002 (αριθ. αιτήσεως 00033402/96), σκέψεις 44 και 46.

6 — Τα λοιπά κράτη είναι το Βασίλειο της Δανίας, η Ελληνική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Ισπανίας, η Γαλλική Δημοκρατία, η Ιταλική Δημοκρατία, το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, η Δημοκρατία της Αυστρίας, η Πορτογαλική Δημοκρατία, η Δημοκρατία της Φινλανδίας και το Βασίλειο της Σουηδίας.

τοκόλλου, «στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και, ιδίως, στην ταχύτερη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».

6. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου ορίζει ότι από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ το κεκτημένο του Σένγκεν έχει απ' ευθείας εφαρμογή εντός των δεκατριών κρατών μελών που αναφέρονται στο άρθρο 1.

7. Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του πρωτοκόλλου, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 20 Μαΐου 1999 τις αποφάσεις 1999/435/EK και 1999/436/EK, με τις οποίες ορίζει το κεκτημένο του Σένγκεν και καθορίζει, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη νομική βάση για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν⁷.

8. Από το άρθρο 2 και από το παράρτημα Α της δεύτερης από τις ανωτέρω αναφερθείσες αποφάσεις προκύπτει ότι η νομική βάση των άρθρων 54 έως 58 της σύμβασης εφαρμογής είναι τα άρθρα 34 και 31 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία αποτελούν μέρος του τίτλου VI, ο οποίος επιγράφεται: «Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις».

9. Τα προαναφερθέντα άρθρα της σύμβασης εφαρμογής αποτελούν τμήμα του κεφαλαίου 3, το οποίο επιγράφεται: «Εφαρμογή της αρχής non bis in idem», και εντάσσεται στον τίτλο III, ο οποίος αφορά την «Αστυνομία και ασφάλεια».

10. Το άρθρο 54 ορίζει τα εξής:

«Όποιος καταδικάστηκε αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διαχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρον όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη.»

11. Το άρθρο 55 προβλέπει τα εξής:

«1. Ένα συμβαλλόμενο μέρος μπορεί, κατά το χρόνο της κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως της παρούσας σύμβασης, να δηλώσει ότι δεν δεσμεύεται από το άρθρο 54 σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) όταν τα πραγματικά περιστατικά τα οποία έλαβε υπόψη της η αλλοδαπή δικαστική απόφαση έλαβαν χώρα είτε εν όλω είτε εν μέρει στο έδαφός του, στην τελευταία όμως αυτή

⁷ — EEL 176, σ.1 και 17, αντίστοιχα.

περίπτωση η εξαίρεση αυτή δεν εφαρμόζεται, εάν τα πραγματικά αυτά περιστατικά έλαβαν χώρα εν μέρει στο έδαφος του συμβαλλόμενου μέρους, όπου εκδόθηκε η δικαστική απόφαση·

4. Οι εξαίρεσεις, που αποτελούν αντικείμενο μιας δηλώσεως κατά την παράγραφο 1, δεν εφαρμόζονται όταν το ενδιαφερόμενο συμβαλλόμενο μέρος έχει ζητήσει από το άλλο συμβαλλόμενο μέρος την ποινική δίωξη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά ή συναινέσει στην έκδοσή του εν λόγω προσώπου.»

β) όταν τα πραγματικά περιστατικά τα οποία είχε λάβει υπόψη η αλλοδαπή δικαστική απόφαση συνιστούν αξιόποινη πράξη κατά της ασφαλείας του κράτους ή εναντίον άλλων εξίσου ουσιαστικών συμφερόντων αυτού του συμβαλλόμενου μέρους·

12. Το άρθρο 56 είναι διατυπωμένο ως εξής:

γ) όταν τα πραγματικά περιστατικά τα οποία είχε λάβει υπόψη η αλλοδαπή δικαστική απόφαση διεπράχθησαν από δημόσιο υπάλληλο αυτού του συμβαλλόμενου μέρους κατά παράβαση των καθηκόντων της θέσεώς του.

«Εάν ασκήθηκε νέα ποινική δίωξη από ένα συμβαλλόμενο μέρος εναντίον προσώπου, το οποίο καταδικάσθηκε αμετάκλητα για τα ίδια πραγματικά περιστατικά από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος, ο χρόνος στέρησης της ελευθερίας που εκτίθηκε στο έδαφος του τελευταίου τούτου συμβαλλόμενου μέρους εξαιτίας αυτών των πραγματικών περιστατικών πρέπει να εκπίπτει από την κύρωση που ενδεχομένως θα επιβληθεί. Θα λαμβάνονται επίσης υπόψη, στο μέτρο που οι εθνικές νομοθεσίες το επιτρέπουν, οι οποιεσδήποτε άλλες κυρώσεις πέραν των στερητικών της ελευθερίας ποινών.»

2. Συμβαλλόμενο μέρος που προέβη στη δήλωση εξαίρεσεως που προβλέπεται στην παράγραφο 1, στοιχείο β', προσδιορίζει τις κατηγορίες των αξιοποιώνων πράξεων, στις οποίες μπορεί να εφαρμοσθεί αυτή η εξαίρεση.

13. Εξάλλου, το άρθρο 57 προβλέπει τα εξής:

3. Συμβαλλόμενο μέρος έχει τη δυνατότητα ανά πάσα στιγμή να ανακαλεί μια τέτοια δήλωση σχετική με μία ή περισσότερες από τις εξαίρεσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1.

«1. Όταν κάποιος κατηγορείται για μια αξιόποινη πράξη από ένα συμβαλλόμενο μέρος και οι αρμόδιες αρχές αυτού του μέρους έχουν λόγους να πιστεύουν ότι η κατηγορία αφορά τα ίδια πραγματικά περιστατικά για τα οποία δικάστηκε ήδη αμετάκλητα από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος, οι

αρχές αυτές θα ζητήσουν, εάν το θεωρούν αναγκαίο, τις κατάλληλες πληροφορίες από τις αρμόδιες αρχές του συμβαλλομένου μέρους, στο έδαφος του οποίου έχει ήδη εκδοθεί μια απόφαση.

III — Τα πραγματικά περιστατικά, οι διαδικασίες στις κύριες δίκες και τα προδικαστικά ερωτήματα

1. Υπόθεση C-187/01

2. Οι ζητούμενες πληροφορίες θα χορηγούνται όσο το δυνατόν συντομότερα και λαμβάνονται υπόψη περαιτέρω κατά την εκκρεμή διαδικασία.

3. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος υποδεικνύει κατά το χρόνο της κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως της παρούσας σύμβασης τις αρχές που είναι αρμόδιες να ζητούν και να δέχονται τις πληροφορίες που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.»

14. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 58:

«Οι προηγούμενες διατάξεις δεν εμποδίζουν την εφαρμογή ευρύτερων εθνικών διατάξεων που αφορούν την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*, η οποία συνδέεται με τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί στο εξωτερικό.»

15. Ο H. Gözütok είναι Τούρκος υπήκοος, ο οποίος κατοικεί από πολλών ήδη ετών στις Κάτω Χώρες, όπου εκμεταλλευόταν, στον Δήμο Heerlen, ένα coffee-shop, χωρίς να έχει την αναγκαία προς τούτο διοικητική άδεια. Στις 12 Ιανουαρίου και στις 11 Φεβρουαρίου 1996 η ολλανδική αστυνομία διενήργησε ελέγχους στο κατάστημα αυτό, κατά τους οποίους κατέσχεσε ορισμένες ποσότητες χασις και μαριχουάνας⁸.

16. Οι ποινικές διώξεις που ασκήθηκαν κατόπιν των ανωτέρω ελέγχων έπαυσαν οριστικά στις 23 Μαΐου και στις 18 Ιουνίου 1996, αφού ο H. Gözütok είχε δεχθεί τον συμβιβασμό που του είχε προτείνει η ολλανδική εισαγγελία και είχε καταβάλει τα ποσά των 3 000 και των 750 ολλανδικών φιορινιών (NLG).

17. Στις 31 Ιανουαρίου 1996 μια γερμανική τράπεζα, στην οποία τηρούσε λογαριασμό ο H. Gözütok, πληροφόρησε τις γερμανικές δικαστικές αρχές ότι από τον λογαριασμό του H. Gözütok κινούνταν μεγάλα χρηματικά ποσά.

8 — Συγκεκριμένα, κατά τον πρώτο έλεγχο κατέσχεσε 1 kg χασις, 41 τσιγάρα χασις (τσιγαρίλια) και 1,5 kg μαριχουάνας, κατά δε τον δεύτερο 56 g χασις, 10 τσιγαρίλια και 200 g μαριχουάνας.

18. Την 1η Ιουλίου 1996 η Εισαγγελία του Άαχεν (Γερμανία) άσκησε ποινική δίωξη κατά του Η. Γözütok λόγω του ότι κατά το διάστημα μεταξύ 12ης Ιανουαρίου και 11ης Φεβρουαρίου 1996 είχε εμπορευθεί στις Κάτω Χώρες, σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις, ναρκωτικά, των οποίων η ποσότητα δεν ήταν καθόλου ευκαταφρόνητη.

19. Στις 13 Ιανουαρίου 1997 το Amtsgericht Aachen καταδίκασε τον κατηγορούμενο σε ποινή φυλακίσεως ενός έτους και πέντε μηνών, λόγω παράνομης εμπορίας ναρκωτικών σε σημαντικές ποσότητες. Με την ίδια απόφαση όμως αναστάληκε η εκτέλεση της ποινής.

20. Κατά της ανωτέρω απόφάσεως άσκησαν έφεση τόσο ο Η. Γözütok όσο και ο εισαγγελέας. Με διάταξη της 27ης Αυγούστου 1997, το Landgericht Aachen ανέστειλε τη διαδικασία, διότι, σύμφωνα με το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής, η απόφαση των ολλανδικών αρχών για παύση της ποινικής δίωξης αποτελούσε δεδικασμένο και, βάσει του εν λόγω άρθρου και του άρθρου 103, παράγραφος 3, του Grundgesetz (Γερμανικού Συντάγματος), αποτελούσε κώλυμα για την άσκηση ποινικής δίωξεως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για τα ίδια περιστατικά.

21. Την ανωτέρω απόφαση προσέβαλε ενώπιον του Oberlandesgericht Köln ο εισαγγελέας, ο οποίος ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής, το οποίο επιβάλλει την απαγόρευση άσκησης δεύτερης ποινικής δίωξης, αφορά μόνο τις αμετάκλητες καταδίκες που έχει απαγγείλλει ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη.

22. Το Oberlandesgericht Köln, κρίνοντας ότι το περιεχόμενο των εννοιών του προαναφερθέντος άρθρου της σύμβασης εφαρμογής έχει κρίσιμη σημασία για την εκ μέρους του έκδοση αποφάσεως επί της αναιρέσεως, υποβάλλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«Κωλύει το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν την άσκηση ποινικής δίωξεως εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, όταν για τα ίδια περιστατικά έχει εξαλειφθεί, κατά το δίκαιο των Κάτω Χωρών, η δυνατότητα άσκήσεως δίωξεως εντός της χώρας αυτής;

Συμβαίνει τούτο ειδικότερα όταν μια απόφαση της εισαγγελικής αρχής για την παύση της δίωξεως κατόπιν της εκπληρώσεως ορισμένων υποχρεώσεων (πρόκειται για την ολλανδική "transactie"), απόφαση για την οποία, κατά τη νομοθεσία άλλων συμβαλλόμενων κρατών, θα ήταν αναγκαία η δικαστική έγκριση, αποκλείει την άσκηση δίωξεως ενώπιον ολλανδικού δικαστηρίου;»

2. Υπόθεση C-385/01

23. Ο Κ. Brügge, Γερμανός υπήκοος, προξένησε εκ προθέσεως στην Β. Leliaert σωματικές βλάβες, αποτέλεσμα των οποίων ήταν να καταστεί η Β. Leliaert ανίκανη προς εργασία.

24. Ο εισαγγελέας Βόννης ενήργησε προανάκριση για τις ανωτέρω πράξεις κατά του K. Brügge, κατά τη διάρκεια της οποίας του πρότεινε τον φιλικό διακανονισμό της υποθέσεως, ώστε η υπόθεση να τεθεί στο αρχείο κατόπιν της καταβολής από τον κατηγορούμενο του ποσού των 1 000 γερμανικών μάρκων (DEM)⁹. Στις 13 Αυγούστου 1998 ο κατηγορούμενος κατέβαλε το πρόστιμο και ο εισαγγελέας έθεσε την υπόθεση στο αρχείο.

25. Κατά του K. Brügge ασκήθηκε, για τις ίδιες πράξεις, δίωξη ενώπιον του Rechtbank van eerste aanleg te Veurne, ενώπιον του οποίου εμφανίστηκε η παθούσα ζητώντας να της επιδικαστεί χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που είχε υποστεί.

26. Το εν λόγω δικαστήριο φρονεί ότι, για να εκδώσει απόφαση, πρέπει να γνωρίζει το περιεχόμενο του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής και υποβάλλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Επιτρέπει το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 19ης Ιουνίου 1990, στη μεν βελγική εισαγγελική αρχή να παραπέμψει Γερμανό υπήκοο σε βελγικό ποινικό δικαστήριο, στο δε δικαστήριο αυτό να καταδικάσει τον υπήκοο αυτόν, όταν για την ίδια πράξη στον εν λόγω Γερμανό υπήκοο προτάθηκε από τη γερμανική εισαγγελική αρχή ο φιλικός διακανονισμός, ώστε να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο με την καταβολή ενός χρηματικού ποσού, το οποίο ο Γερμανός υπήκοος κατέβαλε;»

⁹ — Η πρόταση αυτή στηρίζεται στο άρθρο 153a του Strafprozeßordnung (γερμανικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

IV — Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

27. Στην υπόθεση C-187/01, υπέβαλαν έγγραφες παρατηρήσεις εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 20 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου ο H. Gözütok, η Γερμανική, η Ολλανδική και η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή. Στη δεύτερη από τις υποθέσεις αυτές μετέχε στην έγγραφη διαδικασία, εκτός από τις δύο πρώτες ανωτέρω αναφερθείσες κυβερνήσεις και την Επιτροπή, και η Βελγική Κυβέρνηση.

28. Στις 9 Ιουλίου 2002 διεξήχθη συζήτηση στο ακροατήριο για αμφότερες τις υποθέσεις, κατά την οποία ανέπτυξαν προφορικά τους ισχυρισμούς τους οι εκπρόσωποι όσων είχαν υποβάλει γραπτές παρατηρήσεις και ο εκπρόσωπος της Ιταλικής Κυβέρνησης.

V — Προκαταρκτική παρατήρηση σχετικά με την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου βάσει του άρθρου 35 ΕΕ

29. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ επεξέτεινε τις προδικαστικές αρμοδιότητες του Δικαστηρίου, ώστε να καλύπτουν και τον τρίτο πυλώνα (δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις) και του έδωσε τη δυνατότητα να αποφαινεται, κατόπιν αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου, επί του κύρους και της ερμηνείας των αποφάσεων-πλαίσιο, των αποφάσεων και των μέτρων εφαρμογής των συμβάσεων

που καταρτίζονται στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις, καθώς και επί της ερμηνείας των συμβάσεων (άρθρο 35, παράγραφος 1, ΕΕ).

30. Βάσει του πρωτοκόλλου και των προαναφερθεισών αποφάσεων 1999/435 και 1999/436 του Συμβουλίου¹⁰, το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής μπορεί να ερμηνεύεται προδικαστικώς από το Δικαστήριο, του οποίου η αρμοδιότητα τελεί συναφώς υπό αίρεση, καθόσον πρέπει να γίνει αποδεκτή από τα κράτη μέλη σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 35 ΕΕ.

31. Τα κράτη μέλη που αποδέχονται τη νέα αυτή αρμοδιότητα του Δικαστηρίου μπορούν να αποφασίσουν να παράσχουν την ευχέρεια υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων είτε σε οποιοδήποτε δικαστήριό τους είτε μόνο στα δικαστήρια που αποφαινούνται σε τελευταίο βαθμό, των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται «σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου» (άρθρο 35, παράγραφος 3, ΕΕ).

32. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επέλεξε την παροχή της ευχέρειας αυτής για υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων σε όλα τα γερμανικά δικαστήρια,

αλλά η ευχέρεια αυτή καθίσταται υποχρέωση, αν πρόκειται για δικαστήριο τελευταίου βαθμού¹¹.

33. Το δε Βασίλειο του Βελγίου, όταν υπέγραψε τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, προέβη σε δήλωση με την οποία αποδέχθηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου και παρέσχε σε όλα τα βελγικά δικαστήρια την ευχέρεια υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων βάσει του άρθρου 35 ΕΕ.

34. Δεδομένου ότι οι αποφάσεις του Oberlandesgericht Köln εν προκειμένω δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα και ότι το Rechtbank van eerste aanleg te Veurne αποτελεί βελγικό δικαστήριο υπό την έννοια του ανωτέρω αναφερθέντος άρθρου, το μεν πρώτο δικαστήριο είχε την υποχρέωση, το δε δεύτερο την ευχέρεια να υποβάλουν ερωτήματα στο Δικαστήριο, αφού διαπίστωσαν ότι για την έκδοση των αποφάσεών τους ήταν αναγκαία η ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής.

11 — Βλ. συναφώς το άρθρο 1, παράγραφος 2, του Gesetz betreffend die Anrufung des Gerichtshofes der Europäischen Gemeinschaften im Wege des Vorabentscheidungsverfahrens auf dem Gebiet der polizeilichen Zusammenarbeit und der justiziellen Zusammenarbeit in Strafsachen nach Artikel 35 des EU-Vertrages (γερμανικού νόμου για την υποβολή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις κατά το άρθρο 35 ΕΕ, στο εξής: EuGH-Gesetz). Η απόφαση αυτή των γερμανικών αρχών αποτελεί απόρροια της δηλώσεως υπ' αριθ. 10 που προσαρτήθηκε στην τελική πράξη της Συνθήκης του Άμστερνταμ και προβλέπει τα εξής: «τα κράτη μέλη [...] επιφυλάσσουνται του δικαιώματος να θεσπίσουν στο εθνικό τους δικαιο διατάξεις που να ορίζουν ότι, όταν ανακύπτει ζήτημα περί του κύρους ή της ερμηνείας πράξεως αναφερόμενης στο άρθρο 35, παράγραφος 1, σε υπόθεση εκκρεμής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα εσωτερικού δικαίου, το δικαστήριο αυτό οφείλει να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο».

10 — Βλ. ανωτέρω τα σημεία 7 και 8.

35. Με βάση τα ανωτέρω και δεδομένου ότι τα προδικαστικά ερωτήματα δεν αφορούν κανένα από τα ζητήματα που προβλέπονται στο άρθρο 35, παράγραφος 5, ΕΕ¹², η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου είναι αναμφισβήτητη.

των συνεπειών του σε σχέση με την παύση της ποινικής δίωξης. Το Δικαστήριο είναι απλώς αρμόδιο να ερμηνεύσει τη διάταξη αυτή. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποφανθεί αν η εξάλειψη της δυνατότητας ασκήσεως διώξεως στις Κάτω Χώρες συνεπάγεται την εξάλειψη της δυνατότητας ασκήσεως διώξεως στη Γερμανία.

VI — Ανάλυση των προδικαστικών ερωτημάτων

1. Ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις

36. Η προδικαστική αρμοδιότητα κατά το άρθρο 35, παράγραφος 1, ΕΕ αποσκοπεί, όπως όλες οι αρμοδιότητες αυτής της φύσεως που έχουν απονεμηθεί στο Δικαστήριο, στην ερμηνεία ή ενδεχομένως στην εκτίμηση του κύρους των διατάξεων του ευρωπαϊκού δικαίου που εμπίπτουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητά του. Σε καμία όμως περίπτωση δεν καλύπτει τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων αυτών στις δίκες που εκκρεμούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

37. Επομένως, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί των συνεπειών που έχει το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής στην ποινική δίκη κατά του H. Gözütok ή επί

38. Με βάση τα ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν πρέπει να λάβει υπόψη τη διατύπωση του πρώτου ερωτήματος του Oberlandesgericht Köln. Στην πραγματικότητα, αν εξεταστεί η έννοια που έχουν τα ερωτήματα των δύο αιτούντων δικαστηρίων ως σύνολο, μπορεί να ειπωθεί ότι τίθενται τα εξής ζητήματα:

1) Το πρώτο ζήτημα είναι αν η αρχή *ne bis in idem*, η οποία διακηρύσσεται στο άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής, έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση στην οποία η δυνατότητα ποινικής δίωξης εξαλείφεται σε ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη κατόπιν της αποφάσεως του εισαγγελέα να παύσει τη δίωξη, αφού ο κατηγορούμενος εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που του είχε επιβάλει.

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, το γερμανικό δικαστήριο διερωτάται αν είναι αναγκαία η δικαστική έγκριση της απόφασης του εισαγγελέα.

12 — «[...] το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να ελέγχει το κύρος ή την αναλογικότητα επιχειρησιακών δράσεων της αστυνομίας ή άλλων υπηρεσιών επιβολής του νόμου ενός κράτους μέλους ή την άσκηση των ευθυνών που φέρουν τα κράτη για την τήρηση της δημόσιας τάξης και τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας.»

39. Για να διευκρινιστούν τα ανωτέρω ζητήματα, πρέπει να αναλυθεί το περιεχόμενο της ανωτέρω αναφερθείσας αρχής, και ειδικότερα η σημασία της στο πλαίσιο του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, βάσει του αντικειμένου και του σκοπού της διάταξης αυτής. Πρέπει επίσης να εξεταστούν οι ποινικές διαδικασίες που έχουν τον χαρακτήρα συμβιβασμού και τα αποτελέσματά τους, σε συσχετισμό με το γράμμα της διάταξης την οποία καλείται να ερμηνεύσει το Δικαστήριο.

40. Κατά την ανάλυση αυτή πρέπει να μη λησμονούνται δύο αντιφατικά, κατά τα φαινόμενα, στοιχεία, τα οποία όμως είναι συμπληρωματικά και αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου φαινομένου.

41. Το πρώτο στοιχείο είναι ο κατακερματισμός του ποινικού δικαίου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τόσα συστήματα, όσα είναι και τα κράτη μέλη. Το δεύτερο στοιχείο συνίσταται στο γεγονός ότι, όσο και αν είναι διαφορετικά τα εθνικά συστήματα ποινικής δικαιοσύνης, ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι η ολοένα και στενότερη ολοκλήρωση στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα.

42. Η διττή αυτή διαπίστωση έχει δύο συνέπειες. Πρώτον, πρέπει να εξευρεθεί απάντηση ανεξάρτητη από τις ιδιαιτερότητες κάθε συστήματος. Το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής χρησιμοποιεί όρους που έχουν διαφορετικό περιεχόμενο στα διάφορα εσωτερικά δίκαια, οπότε πρέπει να αποφευχθεί κάθε ερμηνεία που θα στηριζόταν στις εθνικές έννοιες τάξεις. Η αναζήτηση της

απάντησης πρέπει να γίνει στο πλαίσιο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση το κοινό υπόβαθρο που αποτελούν οι επιδιωκόμενοι με το κεκτημένο του Σένγκεν σκοποί. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, το Δικαστήριο πρέπει να προβεί σε αυτοτελή ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής.

43. Η δεύτερη συνέπεια είναι ουσιαστικής φύσεως. Όταν πρόκειται για την καταπολέμηση των διαφόρων μορφών εγκληματικότητας που επηρεάζουν ολόκληρη την ευρωπαϊκή κοινωνία, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την πάταξη αυτών των μορφών εγκληματικότητας μέσω της εθνικής νομοθεσίας τους. Καθένα από τα κράτη αυτά διασφαλίζει τη δημόσια τάξη στο εσωτερικό της χώρας, αλλά, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διασφαλίζει επίσης την ευρωπαϊκή δημόσια τάξη. Επομένως, μπορούν να υπάρξουν περιπτώσεις στις οποίες να παραβιάζεται η αρχή *ne bis in idem*, όπως είναι οι περιπτώσεις που αφορούν οι υποθέσεις στις κύριες δίκες, όπου η ίδια αξιόποινη πράξη διώκεται από τις ποινικές αρχές που έχουν κατά τόπο αρμοδιότητα και από τις αρχές άλλου κράτους μέλους των οποίων η αρμοδιότητα στηρίζεται σε άλλα κριτήρια.

2. Το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής ως αυθεντική έκφραση της αρχής *ne bis in idem*

44. Το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής αποτελεί νομική διάταξη που εξυπηρετεί τη δυναμική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με

τη δημιουργία ενός κοινού χώρου ελευθερίας και δικαιοσύνης. Η σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα αποτελεί υποχρεωτικό στάδιο της διαδικασίας που οδηγεί στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Εντούτοις, η εξάλειψη των διοικητικών εμποδίων καταργεί τα εμπόδια για όλους, ακόμη και για όσους επωφελούνται από τη μείωση των ελέγχων για να επεκτείνουν τις παράνομες δραστηριότητές τους.

45. Για τον λόγο αυτό, η κατάργηση των ελέγχων πρέπει να αντισταθμίζεται από αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κρατών, κυρίως στον τομέα της αστυνομίας και της ασφάλειας. Σ' αυτό ακριβώς το πλαίσιο, εντός του οποίου επιδιώκεται η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δικαστικών και αστυνομικών μέτρων, χωρίς να θίγονται οι εγγυήσεις που παρέχονται στους πολίτες εντός μιας δημοκρατικής κοινωνίας δικαίου, εντάσσονται τα άρθρα 54 έως 58 της σύμβασης εφαρμογής, τα οποία ρυθμίζουν την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* στον τομέα του κειτημένου του Σένγκεν.

46. Το άρθρο 54 αποτελεί την έκφραση της εγγυήσεως αυτής για όσους υπόκεινται σε άσκηση ποινικής διώξεως. Όποιος έχει δικαστεί αμετάκλητα σε συμβαλλόμενο κράτος δεν μπορεί να δικαστεί και πάλι για τα ίδια πραγματικά περιστατικά σε άλλο συμβαλλόμενο μέρος, ανεξάρτητα από το αν η πρώτη δικαστική απόφαση ήταν απαλλακτική ή καταδικαστική, υπό την προϋπόθεση ότι, στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του κράτους που επέβαλε την καταδίκη.

47. Η ανωτέρω διάταξη αποτελεί αυθεντική έκφραση της εν λόγω εγγυήσεως, η οποία δεν ισχύει μόνο στο εσωτερικό μιας έννομης τάξης, αλλά παράγει επίσης αποτελέσματα στην περίπτωση που η δεύτερη ποινική δίωξη ασκείται στο πλαίσιο διαφορετικού νομικού συστήματος.

3. *Η θεμελίωση της αρχής ne bis in idem — Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την αρχή αυτή*

48. Σύμφωνα με αυτό τον κανόνα δικαίου, δεν επιτρέπεται, προκειμένου να προστατευθούν τα ίδια έννομα αγαθά από την ίδια παράνομη συμπεριφορά, να ασκούνται πλείονες διώξεις κατά του ίδιου προσώπου, το οποίο μάλιστα ενδέχεται να καταδικαστεί περισσότερες από μία φορές, διότι η σώρευση αυτή διώξεων και κυρώσεων έχει την ανεπίτρεπτη συνέπεια να ασκείται επανειλημμένα το δικαίωμα επιβολής ποινής¹³.

13 — Τον 17ο αιώνα ο ίδιος ο Θεοβάλντες φρόντισε ώστε οι ηρώες του να σέβονται την αρχή αυτή. Συγκεκριμένα, όταν ο Δον Κιχώτης, λαβωμένος μετά από μια μονομαχία, κρατούσε ζητώντας ενδίαση για την καταπραμμένη περιεφραλαία του, ο Σάντσο του έδωσε μια σοφή συμβουλή: «Προσέξτε, αφέντη μου Δον Κιχώτη, γιατί, αν ο ιππότης έκανε αυτό που τον είχαν διατάξει και πήγε να παρουσιαστεί στη δόνα Δουλθινέα Τομπόσο, τότε έκανε αυτό που έπρεπε και δεν του αξίζει καμία άλλη τιμωρία, αν δεν κάνει κανένα άλλο έγκλημα». Ο Δον Κιχώτης, πεισμένος από τα επιχειρήματα του ιπποκόμου του, απάντησε: «Πολύ ωραία μου τα είπες [...] γι' αυτό κι εγώ παίρνω πίσω τον όρκο μου να τον εκδικηθώ και πάλι» (Μιχαήλ Θεοβάλντες, *Δον Κιχώτης*, δεύτερο μέρος, κεφάλαιο X: το κείμενο που παραθέτει ο γενικός εισαγγελέας είναι από την έκδοση Martín de Riquer, RBA editores, τόμος 1, σ. 175, Βαρκελώνη 1994, και έχει μεταφραστεί ελεύθερα στα ελληνικά).

49. Η εν λόγω αρχή στηρίζεται σε δύο βασικούς κανόνες κάθε νομικού συστήματος. Ο ένας κανόνας είναι η ασφάλεια δικαίου, ενώ ο άλλος είναι η επεικεία. Εφόσον αυτός που έχει τελέσει μια αξιόποινη πράξη έχει διωχθεί και καταδικαστεί, πρέπει να είναι βέβαιος ότι, εφόσον εκτίσει την ποινή του, έχει εξαιρεθεί η ενοχή του και δεν χρειάζεται να φοβάται την επιβολή νέας κύρωσης. Στην περίπτωση που απαλλαγεί από την κατηγορία, πρέπει να έχει τη βεβαιότητα ότι δεν θα κινηθεί καμία άλλη διαδικασία για να δικαστεί και πάλι.

50. Σε περίπτωση καταδίκης δεν πρέπει να λησμονείται ότι η επιβολή οποιασδήποτε κυρώσεως αποβλέπει σε διττό σκοπό: σε καταστολή και σε αποτροπή. Σκοπός της κύρωσης είναι να επιβάλλεται τιμωρία για ορισμένη συμπεριφορά και να αποθαρρύνονται οι αυτουργοί, καθώς και οποιοσδήποτε άλλος δυνητικός δράστης, από το να επιδεικνύουν συμπεριφορά την οποία αποδοκιμάζει το δίκαιο. Επομένως, η κύρωση πρέπει να είναι ανάλογη προς τους σκοπούς αυτούς και ισόρροπη, ώστε αφενός να αποτελεί τιμωρία για την επίμαχη συμπεριφορά και αφετέρου να είναι παραδειγματική. Η αρχή της επεικείας, ένα μέσο εφαρμογής της οποίας αποτελεί ο κανόνας περί αναλογικότητας, απαγορεύει επίσης τη σώρευση κυρώσεων.

51. Το Δικαστήριο εφάρμοσε για πρώτη φορά την αρχή *ne bis in idem* στην υπόθεση Gutmann κατά Επιτροπής της ΕΚΑΕ¹⁴, αντικείμενο της οποίας ήταν η περίπτωση ενός υπαλλήλου κατά του οποίου είχαν κινηθεί δύο πειθαρχικές διαδικασίες για τα ίδια περιστατικά. Εντούτοις, επρόκειτο για περίπτωση στην οποία η διπλή κύρωση θα επιβαλλόταν εντός του ίδιου νομικού συστή-

ματος. Οι συνέπειες της εν λόγω αρχής σε περίπτωση κινήσεως διαδικασιών εντός διαφορετικών νομικών συστημάτων εξετάστηκαν για πρώτη φορά στις υποθέσεις Wilhelm κ.λπ.¹⁵ και Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής¹⁶.

52. Το Δικαστήριο επομένως είχε την ευκαιρία να εξετάσει περιπτώσεις στις οποίες είχαν επιβληθεί σωρευτικά πλείονες κυρώσεις. Πράγματι, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται ταυτόχρονα η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και οι νομοθεσίες των κρατών μελών. Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί συναφώς το δίκαιο του ανταγωνισμού¹⁷. Έτσι, το Δικαστήριο έχει δεχθεί τα εξής: «Το κοινοτικό δίκαιο και το εθνικό δίκαιο για τις συμπράξεις αντιμετωπίζουν τις τελευταίες από διαφορετική άποψη. Πράγματι, ενώ το άρθρο 85 τις αντιμετωπίζει με κριτήριο τα εμπόδια που μπορούν να δημιουργηθούν για το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, οι εσωτερικές νομοθεσίες, εμπνεόμενες από δικές τους η καθεμία σκέψεις, αντιμετωπίζουν τις συμπράξεις μόνο μέσα στο μοναδικό αυτό πλαίσιο»¹⁸.

53. Στηριζόμενο στα ανωτέρω, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι μια σύμπραξη μπορεί να αναλύεται ταυτόχρονα υπό το πρίσμα του

15 — Απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1969, 14/68 (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1).

16 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 45/69 (Συλλογή τόμος 1069-1971, σ. 461). Βλ. επίσης την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, 7/72, Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής — που είναι επίσης γνωστή ως Boehringer II — (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 313), καθώς και τις προτάσεις που ανέπτυξε στην τελευταία αυτή υπόθεση στις 29 Νοεμβρίου 1972 ο γενικός εισαγγελέας Mayras.

17 — Σύντομα θα αναπτύξω τις προτάσεις μου στις υποθέσεις C-213/00 P, *Italcementi* κατά Επιτροπής, C-217/00 P, *Buzzi Unicem* κατά Επιτροπής, και C-219/00 P, *Cementir* κατά Επιτροπής, με τις οποίες θα αναλύσω την αρχή *ne bis in idem* στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού.

18 — Προπαρατεθείσα απόφαση Wilhelm κ.λπ., σέψη 3.

14 — Απόφαση της 5ης Μαΐου 1966, 18/65 και 35/65 (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 261).

εθνικού και του κοινοτικού δικαίου, καθώς και ότι, πράγμα σημαντικότερο, η διπλή αυτή εξέταση μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή δύο κυρώσεων στο ίδιο πρόσωπο για τα ίδια περιστατικά¹⁹.

54. Μήπως τότε τα ανωτέρω σημαίνουν ότι ένα πρόσωπο μπορεί να δικαστεί και ενδεχομένως να καταδικαστεί δύο φορές για την ίδια συμπεριφορά, αν το δικαίωμα επιβολής ποινών ασκείται στο πλαίσιο δύο διαφορετικών εννόμων τάξεων; Δεν το πιστεύω, παρά την αντίθετη άποψη που υποστήριξε ο γενικός εισαγγελέας Mayras με τις προπαρατεθείσες προτάσεις του, με τις οποίες αποφάνθηκε ότι «ο κανόνας αυτός — ο κανόνας *ne bis in idem* — δεν ισχύει παρά στο εσωτερικό κάθε εθνικής έννομης τάξης»²⁰.

55. Η άποψη του γενικού εισαγγελέα δεν μπορεί να αποχωριστεί από το πλαίσιο της, από μια εποχή δηλαδή στην οποία η εφαρμογή του ποινικού δικαίου σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο, έκφραση της κρατικής κυριαρχίας, στηριζόταν στην αρχή της εδα-

φικότητας. Οι προτάσεις του Mayras εκφράζουν την αντίληψη αυτή. Εντούτοις, η αυστηρή εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας είναι ασυμβίβαστη με πολλές περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν εξωεδαφικά στοιχεία και στις οποίες η ίδια συμπεριφορά μπορεί να παρααγεί έννομα αποτελέσματα σε διαφορετικά τμήματα του εδάφους της Ένωσης. Η οικοδόμηση μιας Ευρώπης χωρίς σύνορα, συνέπεια της οποίας είναι η προσέγγιση των διαφόρων εθνικών νομικών συστημάτων, μεταξύ των οποίων καταλέγονται τα ποινικά συστήματα, προϋποθέτει ότι τα ενδιαφερόμενα κράτη διαπνέονται από τις ίδιες αξίες. Στο πεδίο ακριβώς των αξιών αυτών αποκτά την πραγματική σημασία της η υπό εξέταση γενική αρχή.

56. Η κλασική αντίληψη σχετικά με την αρχή *ne bis in idem* προϋποθέτει την τριπλή ταύτιση στοιχείων: ταύτιση των πραγματικών περιστατικών, ύπαρξη ενός μόνο δράστη και ύπαρξη ενός μόνο προστατευόμενου έννομου αγαθού — της ίδιας προστατευόμενης αξίας²¹. Το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι αν το δικαίωμα επιβολής ποινής ασκείται εντός του ίδιου νομικού συστήματος ή σε διαφορετικές έννομες τάξεις, αλλά, ανεξάρτητα από το ποιος ασκεί την εξουσία επιβολής ποινών, πρέπει, για να διαπιστώνεται αν ορισμένη πράξη μπορεί να τιμωρείται περισσότερες από μία φορές, να εξετάζεται αν με την επιβολή των διαφόρων κυρώσεων προστατεύονται τα ίδια έννομα αγαθά ή, αντίθετα, αξίες που διαφέρουν μεταξύ τους.

19 — Στην πραγματικότητα, όπως επισημάνω με τις προτάσεις που παρήθεσα στην υποσημείωση 17, με την απόφαση Wilhelm κ.λπ. δεν έγινε εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*. Κατά το Δικαστήριο, στην υπόθεση εκείνη δεν υπήρχε σύμπτωση των αξιών προστασίας ορισμένων, πράγμα που αποτελεί προϋπόθεση της εφαρμογής του κανόνα *ne bis in idem*. Εξάλλου, από την απόφαση εκείνη προκύπτει ότι, όσον αφορά την κοινοτική νομολογία, ακόμη και όταν δεν έχει εφαρμογή η εν λόγω αρχή και επιτρέπεται η σύρρευση των ποινών, «μια γενική απαίτηση επειρείας [...] επιβάλλει να ληφθεί υπόψη κάθε προηγούμενη κατασταλτική απόφαση για τον καθορισμό μιας ενδεχόμενης κυρώσεως» (σκέψη 11). Παρόμοιο είναι το περιεχόμενο του άρθρου 56 της σύμβασης εφαρμογής. Στις περιπτώσεις αυτές, μολονότι γίνεται λόγος για εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* («Anrechnungsprinzip» ή «αρχή του συνυπολογισμού»), στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για το ίδιο πράγμα. Όπως αναφέρω στις προπαρατεθείσες προτάσεις μου, η γενική αρχή την οποία εξετάζω λεπτομερώς δεν αποτελεί δικονομικό κανόνα που προσορίζεται, στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας, να αμβλύνει τις συνέπειες της διπλής επιβολής κυρώσεων στο ίδιο πρόσωπο για την ίδια συμπεριφορά, αλλά ουσιαστική εγγύηση για τους πολίτες, η οποία απαγορεύει την έκδοση δεύτερης αποφάσεως επί της ίδιας υποθέσεως («Erdleidigungsprinzip» ή «αρχή της αναλκώσεως των διαδικασιών»).

20 — Μέρους II, σημείο 2, έκτη παράγραφος, των προτάσεων.

21 — Με την απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 1987, 137/85, *Maizena* (Συλλογή 1987, σ. 4587), το Δικαστήριο δεν δέχθηκε ότι προσβαλλόταν η αρχή *ne bis in idem*, διότι οι δύο εγκλήσεις που έπρεπε να παράγει ορισμένο πρόσωπο για τα ίδια ακριβώς περιστατικά δεν εξυπηρετούσαν τον ίδιο σκοπό (σκέψεις 22 και 23).

57. Επί του παρόντος τα κράτη μέλη και η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύονται από την αρχή *ne bis in idem*, η οποία, όπως ανέφερα ήδη, αποτελεί θεμελιώδη εγγύηση για τους πολίτες²².

58. Αν επιτρεπόταν, για την προστασία ορισμένου εννόμου αγαθού, η επιβολή κύρωσης ή ποινής στο ίδιο πρόσωπο σε διάφορα κράτη μέλη για την τέλεση των ίδιων πράξεων, αυτό θα ήταν εγγενώς άδικο και αντίθετο προς τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η οικοδόμησή μας ενωμένης Ευρώπης.

59. Η ίδια η αντίληψη περί δικαιοσύνης δεν επιτρέπει να μην λαμβάνονται υπόψη οι αποφάσεις των αλλοδαπών ποινικών δικαστηρίων, πράγμα που αφενός θα υπονόμει την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και αφετέρου θα πρόσβαλλε τα δικαιώματα του καταδικασθέντος. Η άποψη του γενικού εισαγγελέα Mayras δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί σήμερα, διότι αντιβαίνει στο γράμμα του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, το οποίο επαναλαμβάνει το άρθρο 1 της Σύμβασης των Βρυξελλών της 25ης Μαΐου 1987, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*.

60. Οι ανωτέρω σκέψεις δεν αποτελούν απλώς ασκήσεις ύψους του γράφοντος,

προκειμένου να καταλήξει σε αυτό που προβλέπει ήδη το προαναφερθέν άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής, καθόσον οι λόγοι υπέρξεως του κανόνα *ne bis in idem* και οι αξίες στις οποίες στηρίζεται ο κανόνας αυτός θα με βοηθήσουν να δώσω απάντηση που θα αίρει τις αμφιβολίες του Oberlandesgericht Köln και του Rechtbank van eerste aanleg te Veurne.

4. Ο ποινικός συμβιβασμός ως έκφραση του *ius puniendi*

61. Κατά συνέπεια, εφόσον ένα πρόσωπο έχει δικαστεί αμετάκλητα για ορισμένα περιστατικά, δεν μπορεί να δικαστεί και πάλι, ανεξάρτητα από το αν η πρώτη απόφαση ήταν απαλλακτική ή καταδικαστική.

62. Η ανωτέρω φράση περιέχει την ουσία των ερωτημάτων που υπέβαλαν τα δύο εθνικά δικαστήρια. Σε περίπτωση ποινικού συμβιβασμού, «δικάζεται αμετάκλητα» κανείς για τα περιστατικά; Με άλλα λόγια, αποτελεί ο συμβιβασμός έκφραση της ποινικής δικαιοσύνης;

63. Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, είναι αναγκαία η σαφής και λεπτομερής γνώση των δικαστικών συμβιβαστικών διαδικασιών και των πιθανών αποτελεσμάτων τους. Προς τούτο είναι αναγκαίο να

22 — Βλ. το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το άρθρο 50 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2000, C 364, α. 1). Ο R. Koering-Joulin επισήμανε ότι η αρχή *ne bis in idem* αποτελεί τόσο θεμελιώδη εγγύηση για το άτομο, ώστε το άρθρο 4, παράγραφος 3, του ανωτέρω πρωτοκόλλου δεν επιτρέπει καμία απόσχιση, ούτε καν σε περίπτωση πολέμου ή άλλου δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους, πρόκειται για απόλυτο δικαίωμα (*La Convention européenne des droits de l'homme. Commentaire article par article*, εκδ. Economica, 2η έκδοση, σ. 1094).

εξεταστούν, σε γενικές έστω γραμμές, οι νομοθεσίες των κρατών μελών που προβλέπουν κάποια ποινική διαδικασία συμβιβαστικού χαρακτήρα²³.

A — Οι διαδικασίες συμβιβαστικού χαρακτήρα στα κράτη μέλη

64. Στο γερμανικό δίκαιο²⁴, ο εισαγγελέας μπορεί να αποφασίσει να θέσει την υπόθεση στο αρχείο, εφόσον ο κατηγορούμενος αποδεχθεί και εκτελέσει ορισμένες υποχρεώσεις που του επιβάλλει. Μολονότι, κατά κανόνα, είναι αναγκαία η παροχή άδειας από το αρμόδιο δικαστήριο, η άδεια αυτή δεν είναι υποχρεωτική όταν πρόκειται για εγκλήματα που τιμωρούνται με ποινή που δεν υπερβαίνει την προβλεπόμενη από τον ποινικό κώδικα ελαχίστη ποινή και αν η προκληθείσα ζημία είναι ασήμαντη. Σε περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος συμφωνήσει με την πρόταση, ο εισαγγελέας τού τάσσει προθεσμία για την εκπλήρωση των συμφωνηθέντων και μετά την εκπλήρωση αυτή θεωρείται ότι έχει εξαλειφθεί οριστικά η ευθύνη και «η πράξη δεν μπορεί να διωχθεί ως πλημμέλημα»²⁵.

23 — Για τη λεπτομερή εξέταση των ρυθμίσεων που διέπουν τις διάφορες μορφές συμβιβασμών στα κράτη μέλη, είναι χρήσιμη η αναδρομή στην έκθεση που κατέστησε το 1996 ο H. Labayle για την ΓΔ XX της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και που δημοσιεύθηκε από το Κέντρο Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου της Κατάνης: *La transaction dans l'Union européenne*, Giuffrè Editore, 1998. Μολονότι η έκθεση αυτή είναι κάπως παλιά, εξακολουθεί να έχει ενδιαφέρον.

24 — Προαναφερθέν άρθρο 153α του γερμανικού ΚΠΔ.

25 — Προαναφερθέν άρθρο 153α, παράγραφος 1. Ο γερμανικός Ποινικός Κώδικας κάνει διάκριση μεταξύ των πλημμελημάτων (*Vergehen*) και των κακούργημάτων (*Verbrechen*). Όλες οι αξιόποινες πράξεις για τις οποίες προβλέπεται ποινή στερητική της ελευθερίας ενός τουλάχιστον έτους αποτελούν «κακούργημα». Όλες οι λοιπές, για τις οποίες προβλέπονται μικρότερες ποινές, αποτελούν «πλημμέλημα».

65. Στην Αυστρία απαντά η λεγόμενη «*Diversion*» («Διαδικασία εκτροπής»)²⁶, η οποία επιτρέπει στον εισαγγελέα (ή στον ανακριτή) να παύσει την ποινική δίωξη, εφόσον καταβληθεί ορισμένο χρηματικό ποσό, παρασχεθεί εργασία κοινωνικού χαρακτήρα, διαρρυσεί ορισμένη δοκιμαστική περίοδος ή επιτευχθεί εξώδικος ποινικός διακανονισμός. Μόλις ο κατηγορούμενος εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί, εξαλείφεται οριστικά το δικαίωμα ασκήσεως ποινικής δίωξεως²⁷.

66. Στο Βέλγιο υπάρχουν δύο διαδικασίες που εμπίπτουν στην αμμοδιότητα του εισαγγελέα: ο ποινικός συμβιβασμός και η ποινική διαμεσολάβηση, που προβλέπονται στα άρθρα 216 bis και 216 του *code d'instruction criminelle* και επιτρέπουν στον εισαγγελέα να θέσει οριστικά την υπόθεση στο αρχείο ή να παύσει τη δίωξη, εφόσον ο κατηγορούμενος εκπληρώσει ορισμένες υποχρεώσεις. Εντούτοις, το δεύτερο από τα αναφερθέντα ανατοτέρω άρθρα ορίζει, στην παράγραφο 4, δεύτερο εδάφιο, ότι η παύση της ποινικής δίωξης στην περίπτωση της ποινικής μεσολάβησης δεν θίγει το δικαίωμα των παθόντων και των κληρονόμων τους να ασκήσουν αγωγή ενώπιον πολιτικού δικαστηρίου.

67. Στη γαλλική έννομη τάξη προβλέπεται μια διαδικασία που είναι γνωστή ως «*composition pénale*»²⁸, κατά την οποία ο εισαγγελέας μπορεί να προτείνει στον τελέσαντα ορισμένη αξιόποινη πράξη την παύση

26 — Η διαδικασία αυτή ρυθμίζεται από τα άρθρα 90α έως 90π του *Strafprozessordnung* (αυστριακού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

27 — Άρθρα 90c, παράγραφος 5, 90d, παράγραφος 5, 90f, παράγραφος 4, και 90g, παράγραφος 1, του αυστριακού ΚΠΔ.

28 — Η διαδικασία αυτή θεσπίστηκε με τον νόμο 99-515, της 23ης Ιουνίου 1999.

της δίωξης σε αντάλλαγμα της εκπλήρωσης μας ή περισσότερων υποχρεώσεων. Στο πλαίσιο αυτού του γαλλικού θεσμού περί συμβιβασμού, ο εισαγγελέας πρέπει να έχει την έγκριση του αρμόδιου δικαστηρίου. Εν πάση περιπτώσει, την ευχέρεια να παύσει τη δίωξη έχει μόνο ο εισαγγελέας.

γήσουν στην εξάλειψη του δικαιώματος ασκήσεως δίωξεως. Πρόκειται για την απλοποιημένη διαδικασία για τα πταίσματα³¹, κατά την οποία ο εισαγγελέας μπορεί να επιβάλει πρόστιμο χωρίς να είναι αναγκαία η παρέμβαση δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή είναι οριστική και έχει την ισχύ δεδικασμένου.

68. Το Βασίλειο της Δανίας προβλέπει²⁹ ότι, όταν πρόκειται για αξιόποινή πράξη για την οποία προβλέπεται χρηματική ποινή, ο εισαγγελέας μπορεί να προτείνει στον κατηγορούμενο την παύση της δίωξης, αν ο κατηγορούμενος αναγνωρίζει την ενοχή του και δεσμευθεί να καταβάλει πρόστιμο εντός ορισμένης προθεσμίας. Εφόσον παρέλθει η δέμηνη προθεσμία που προβλέπεται για την ακύρωση της πρότασης αυτής από τις ιεραρχικά προϊστάμενες αρχές, η απόφαση για την παύση της δίωξης καθίσταται αμετάκλητη.

71. Στην Ιρλανδία υπάρχουν διαδικασίες που προβλέπουν ότι μια αξιόποινή πράξη μπορεί, για διαφόρους λόγους, να μη διώκεται ποινικά. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η καταβολή προστίμου³², με την οποία η υπόθεση τίθεται στο αρχείο.

72. Μολονότι στο ιταλικό δίκαιο δεν απαιτούν γενικά ούτε ο εισαγγελικός συμβιβασμός ούτε η ποινικής φύσεως μεσολάβηση (εκτός από την περίπτωση των αξιόποινων πράξεων που τελούνται από ανηλίκους) υπάρχει μια διαδικασία *sui generis*, η οποία αποκαλείται «*patteggiamento*»³³. Πρόκειται για ειδική διαδικασία, η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη συμβιβαστικής συμφωνίας τόσο για τη διαδικασία όσο και για την ποινή, της οποίας η διάρκεια δεν πρέπει να υπερβαίνει τα δύο έτη. Τη διαδικασία του *patteggiamento* μπορούν να κινήσουν ο εισαγγελέας και ο κατηγορούμενος. Εν πάση περιπτώσει, η συμφωνία πρέπει να επικυρωθεί από το δικαστήριο.

69. Στην ισπανική έννομη τάξη επιτρέπεται στον κατηγορούμενο να δεχθεί την ποινή που ζητεί ο εισαγγελέας, οπότε ο δικαστής ή το δικαστήριο εκδίδει απόφαση σύμφωνα με τον νομικό χαρακτηρισμό που συμφώνησαν ο κατηγορούμενος και ο εισαγγελέας³⁰.

70. Το φινλανδικό δίκαιο, μολονότι δεν προβλέπει τον κατά κυριολεξία συμβιβασμό, προβλέπει εντούτοις ορισμένα μέτρα συμβιβαστικού χαρακτήρα που μπορούν να οδη-

73. Στο Λουξεμβούργο ο νόμος της 6ης Μαΐου 1999 πρόσθεσε στο άρθρο 24 του *code d'instruction criminelle* μια πέμπτη

29 — Βλ. το άρθρο 924 του δανικού Κώδικα Δικονομίας.

30 — Βλ. τα άρθρα 655, 791, παράγραφος 3, και 793, παράγραφος 3, του *Ley de Enjuiciamiento Criminal* (ισπανικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

31 — *Laki rangastusmääräysmenettelytavan omi straffordeferförfarande* 26.7.1993/692.

32 — *Road Traffic Acts, 1961-1995, Litter Pollution Act, 1997*, s28.

33 — Η διαδικασία αυτή ρυθμίζεται στα άρθρα 444 έως 448 του ιταλικού κώδικα ποινικής δικονομίας.

παράγραφο, σύμφωνα με την οποία ο εισαγγελέας μπορεί, πριν ασκήσει δίωξη, να κινήσει διαδικασία μεσολάβησης, η οποία ενδέχεται να καταλήξει στην απόφαση για συνέχιση της διώξεως ή για παραγραφή του αξιολογίου.

74. Στις Κάτω Χώρες προβλέπεται επίσης η δυνατότητα συμβιβασμού («transactie»), που ρυθμίζεται από τα άρθρα 74 επ. του ολλανδικού Ποινικού Κώδικα. Η δυνατότητα διώξεως εξαλείφεται όταν ο κατηγορούμενος εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που του έχει επιβάλει ο εισαγγελέας. Η εξαίρεση αυτή προβλέπεται ρητά από το άρθρο 74, παράγραφος 1.

75. Στην Πορτογαλία³⁴ επιτρέπεται η προσωρινή αναστολή της διαδικασίας. Ο μηχανισμός αυτός δίδει στον εισαγγελέα τη δυνατότητα να «παγώσει» την ποινική δίωξη, επιβάλλοντας ορισμένες υποχρεώσεις για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η απόφαση εξαρτάται από την αποδοχή της από τον κατηγορούμενο και, ενδεχομένως, από τον αστυνομικό ενάγοντα και υπόκειται στην έγκριση του ανακριτή. Εφόσον ο κατηγορούμενος εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του, περατώνεται η διαδικασία και δεν μπορεί να κινηθεί εκ νέου³⁵.

76. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το αγγλικό δίκαιο προβλέπει μια διαδικασία συμβιβα-

στικής φύσεως, όσον αφορά την οδική κυκλοφορία. Η λεγόμενη «fixed penalty notice» επιτρέπει, προς αποφυγή της ποινικής δίωξης, την καταβολή προστίμου και την αφαίρεση μορίων από την άδεια οδήγησης. Εφόσον εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις, εξαλείφεται το δικαίωμα ασκήσεως ποινικής δίωξης³⁶. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο δικαστής Auld πρότεινε³⁷ τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των συμβιβαστικών διαδικασιών και ότι η πρότασή του αποτέλεσε αντικείμενο μιας Λευκής Βίβλου της Βρετανικής Κυβερνήσεως, η οποία παρουσιάστηκε στα μέσα του περασμένου Ιουλίου. Κατά το σκωτικό δίκαιο, επιτρέπεται στον εισαγγελέα³⁸ να υποβάλει «conditional offer» («προσφορά υπό όρους») στον κατηγορούμενο, προς αποφυγή της ποινικής δίωξης, εφόσον πρόκειται για παραβάσεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των District Courts. Ο κατηγορούμενος, αν αποδεχθεί την πρόταση, πρέπει να καταβάλει πρόστιμο και, εφόσον το καταβάλει, παύει οριστικά η ποινική δίωξη³⁹.

77. Τέλος, στη Σουηδία υπάρχει μια διαδικασία επιβολής ποινών χωρίς παρέμβαση δικαστηρίου (strafföreläggande)⁴⁰, η οποία χρησιμοποιείται για τα λιγότερο σοβαρά αδικήματα, όπως είναι η οδήγηση υπό την επήρεια οινοπνευματωδών ποτών και οι μικροκλοπές. Αν ο κατηγορούμενος αποδεχθεί την προτεινόμενη από τον εισαγγελέα ποινή (κατόπιν συμφωνίας ενδεχομένως με τους παθόντες) η επιβολή της ποινής αποκτά την ισχύ δεδικασμένου.

34 — Άρθρο 52, παράγραφος 1, του Road Traffic Offenders Act του 1988.

37 — «A Review of the Criminal Courts of England and Wales».

38 — Άρθρο 302 του Criminal Procedure (Scotland) Act του 1995.

39 — Άρθρο 302, παράγραφος 6, όπ.π.

40 — Κεφάλαιο 48, άρθρο 4, του Rättegångsbalk (σουηδικού Ποινικού Κώδικα) του 1942.

34 — Βλ. τα άρθρα 281 και 282 του Código de Processo Penal (Κώδικας Ποινικής Δικονομίας) και την ειδική περίπτωση της απλοποιημένης διαδικασίας («processo sumaríssimo»), την οποία προβλέπουν τα άρθρα 392 έως 398 του εν λόγω κώδικα.

35 — Άρθρο 282, παράγραφος 3, του Código de Processo Penal.

B — Αντικείμενο και σκοπός του ποινικού συμβιβασμού

78. Για να πραγματοποιηθεί ο χαρακτηρισμός ενός νομικού θεσμού, ιδίως δε αν το πεδίο εφαρμογής του είναι ο κλάδος δικαίου που αφορά αμεσότητα την αξιολόγηση και τις θεμελιώδεις αξίες του ατόμου, πρέπει να αποφεύγεται κάθε στείρος νομιναλισμός και να αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στη φύση του.

79. Είναι προφανές ότι ο όρος «συμβιβασμός» ή οι διάφοροι άλλοι παρόμοιοι όροι χαρακτηρίζουν στα διάφορα κράτη μέλη⁴¹ τις διαδικασίες κατά τις οποίες ο εισαγγελέας αποφασίζει, βάσει εξουσιοδότησεως του νόμου και, σε ορισμένα νομικά συστήματα, χωρίς να εκδοθεί καμία δικαστική απόφαση, να μην ασκήσει ή να παύσει την ποινική δίωξη κατά ορισμένου ατόμου, εφόσον το άτομο αυτό έχει καταβάλει στο Δημόσιο ορισμένο χρηματικό ποσό ή έχει εκπληρώσει άλλες υποχρεώσεις.

80. Πρόκειται για διαδικασία η οποία, μολονότι έχει το στοιχείο της συμμετοχής δύο πλευρών, χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι η παρέμβαση της κρατικής εξουσίας πραγματοποιείται από θέση υπεροχής. Πρόκειται για μια μορφή απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, η οποία πάντως δεν έχει εφαρμογή σε όλα τα εγκλήματα. Η διαδικασία αυτή αποτελεί την έκφραση μιας μορφής δικαιοσύνης που έχει διαμορφωθεί ως απάντηση σε ορισμένη κατηγορία μορφών συμπεριφοράς για τις οποίες η κοινωνική απο-

δοκιμασία δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη και των οποίων η πάταξη δεν απαιτεί την κίνηση του κατασταλτικού μηχανισμού του κράτους σε όλη την έκτασή του ούτε συνεπώς την πλήρη εφαρμογή των εγγυήσεων που παρέχει στο πλαίσιο της ποινικής δίκης η συμμετοχή δικαστή.

81. Εξάλλου, ο συμβιβασμός αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, ένα τρόπο αποφυγής της κατάρρευσης του δικαστικού συστήματος, διότι έτσι καθίσταται δυνατό να δίδεται απλή, ταχεία και αποτελεσματική απάντηση στις περιπτώσεις στις οποίες αυτό κρίνεται ενδεδειγμένο, με βάση την ακολουθούμενη πολιτική στον ποινικό τομέα. Ο βορειοαμερικανικός ρεαλισμός έχει δώσει σημαντική ώθηση στις διαμεσολαβητικές αυτές διαδικασίες, οι οποίες στηρίζονται πάντοτε στην εκ μέρους του κατηγορουμένου αποδοχή της προτεινόμενης κύρωσης, έστω και αν η πρακτική που έχει αναπτυχθεί στις μεγάλες πόλεις είναι ιδιόμορφη⁴².

42 — Ο Αμερικανός συγγραφέας T. Wolfe, στο μυθιστόρημά του *The Bonfire of the Vanities*, εκθέτει ορισμένες περιπτώσεις τέτοιων συμβιβασμών (ακολουθεί ελεύθερη μετάφραση του γερμανικού που παραθέτει ο γενικός εισαγγελέας από την ισπανική έκδοση του μυθιστορησμού από τις εκδόσεις Anagrama, Βαρκελώνη 1988): «Έγινε γρήγορα φανερό ότι ο σπαζός της συνεδρίασης αυτής ήταν να δοθεί στον Lockwood η δυνατότητα να δεχθεί την ενοχή του για την κατηγορία της ληστείας, με αντάλλαγμα την επιβολή ελαφράς ποινής, από δύο έως έξι χρόνια, την οποία είχε προτείνει ο εισαγγελέας. Ο Lockwood όμως δεν είχε καμία πρόθεση να το δεχθεί. Το μόνο που μπορούσε να κάνει ο δικηγόρος ήταν να επανυπαβάλει ότι ο πελάτης του ήταν αθώος». Ο δικαστής αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και απευθύνεται στον κατηγορούμενο: «Έχεις δουλειά, έχεις σπίτι και είσαι νέος, είσαι ένας έξυπνος και από κάθε άποψη καλώς πρέπει νός. Έχεις πολλά χαρίσματα. Περισσότερο απ' ό,τι οι περισσότεροι. Πρέπει όμως να ξεπεράσεις αυτό το σοβαρό πρόβλημα. Μπλέχτηκες σ' αυτές τις ληστείες! Λοιπόν, ο εισαγγελέας σου έκανε μια πρόταση, σου προτείνει μια ποινή από δύο έως έξι χρόνια. Αν δεχθείς αυτή την πρόταση και δείξεις καλή συμπεριφορά, όλα αυτά θα αποτελούν σύστημα παραθέρων και, πριν καλά καλά το καταλάβεις, θα απαλλαγείς απ' όλα και θα εξακολουθήσεις να είσαι νέος με όλη τη ζωή μπροστά σου. Αγόμω σε πάνε στο δικαστήριο και σε καταδικάζω, η ποινή σου θα είναι από οκτώ έως είκοσι πέντε χρόνια. Σκέψου καλά. Η πρόταση που εισαγγελέα είναι πολύ συμφέρουσα». Στη συνέχεια, ο αντεισαγγελέας, ονόματι Kramer, λέει τα εξής: «Θα έρθεις να έρθεις να δες π' κάνουμε όλες αυτές τις ώρες που αφιερώνουμε στα πακέτα για τον χαρακτηρισμό των εγκλημάτων στα δικαστήρια. Έντα από τα μέσα που χρησιμοποιούμε για να χαρακτηριστεί ένα έγκλημα πιο ελαφρύ, πράγμα που σημαίνει ότι και η ποινή θα είναι ελαφρύτερη, είναι η διόρθωση ότι ο κατηγορούμενος έχει δουλειά». Σε κάποιο άλλο σημείο, ο δικηγόρος του πρωταγωνιστή προσπαθεί να τον πείσει ως εξής: «Αν με είχαν πιάσει για παράνομη οδήγηση, θα πήγαινα σε κάποιον από αυτούς τους δικηγόρους στα νότια του Broadway, που βρίσκονται στο πιο χαμηλό σκαλί του επαγγέλματος. Δεν μπορείς καν να φανταστείς τη μοίχη τους, αλλά ξέρουν πώς να παζαρεύουν και να αποφεύγουν τις δίκες [...]»

41 — Τη μόνη εξαίρεση αποτελεί η Ελλάδα.

82. Ο συμβιβασμός εμφανίζεται δηλαδή ως η πλέον ενδεδειγμένη λύση για την αντιμετώπιση ορισμένων εγκλημάτων, για τα οποία δεν απαιτείται η εφαρμογή βαρείας ποινής και αρκεί μια ελαφρότερη, λιγότερο τραυματική αντίδραση του κοινωνικού συνόλου. Δίδεται έτσι η δυνατότητα στον κατηγορούμενο, χωρίς να κινηθεί καμία διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου, να αναγνωρίσει ρητά ή σιωπηρά την ενοχή του και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει συμφωνήσει με τον εισαγγελέα, υπό μορφή εκτίσεως ποινής, εντός των ορίων που έχει θέσει ο νομοθέτης· εν πάση περιπτώσει, οι υποχρεώσεις αυτές θα είναι λιγότερο επαχθείς από την ποινή που θα επιβαλλόταν αν δεν επιτυγχανόταν συμφωνία και διεξαγόταν τακτική ποινική δίκη. Σε αντάλλαγμα, η κρατική εξουσία παύει τη δίωξη και εξαιλείται η δυνατότητα ασκήσεώς της.

Γ — Ο ποινικός συμβιβασμός ως μορφή απονομής της δικαιοσύνης

83. Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό αυτό, επιβάλλονται δύο παρατηρήσεις. Η πρώτη είναι ότι οι υποχρεώσεις που εκπληρώνει ο κατηγορούμενος αποτελούν τιμωρία για τη συμπεριφορά του. Η δεύτερη είναι ότι ο τιμωρών είναι το κράτος, το οποίο ενεργεί από θέση ισχύος. Ο κατηγορούμενος είναι ελεύθερος να δεχθεί ή να μη δεχθεί τον συμβιβασμό· αν δεν τον δεχθεί, οφείλει να γνωρίζει ότι θα συνεχιστεί η ποινική δίωξη. Μολονότι μεταβάλλεται η μορφή ασκήσεως της ποινικής δίωξης, το δικαίωμα επιβολής ποινής παραμένει το ίδιο.

84. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι, κατά τη διαδικασία του συμβιβασμού, δεν υπάρχει

δικαστής που να ασκεί τη δικαστική εξουσία δεν σημαίνει ότι η διαδικασία χάνει τον δικαστικό της χαρακτήρα και ότι η απόφαση συμβιβασμού δεν ανταποκρίνεται στα κριτήρια του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής. Δεν πρόκειται δηλαδή για το φαινόμενο που ορισμένοι⁴³ αποκαλούν «δικαιοσύνη χωρίς δικαστή», σαν να επρόκειτο για οιοσδήποτε ιδιωτική συμφωνία.

85. Ο συμβιβασμός αποτελεί διαδικασία με την οποία η ποινική διαδικασία διαφορά μπορεί να επιλυθεί με συμφωνία μεταξύ του φορέα της ποινικής δίωξης και του κατηγορουμένου, χωρίς να είναι αναγκαία καμία υπό στενή έννοια δικαστική διαδικασία. Αυτή η μορφή συμβιβασμού δεν συνεπάγεται τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων μεταξύ του κατηγορουμένου και του εισαγγελέα για τον καθορισμό της ποινής. Η κρατική εξουσία προβαίνει, μέσω του φορέα της εξουσίας ποινικής δίωξης, σε ορισμένη προσφορά, η οποία μπορεί να γίνει δεκτή αυτούσια ή να απορριφθεί.

86. Δεν πρόκειται για τη διαπραγμάτευση συμφωνίας μεταξύ κατηγορουμένου και εισαγγελέα, όπως υποστήριξε ο εκπρόσωπος του H. Gözütok, αλλά για απόφαση με την οποία εκφράζεται η εξουσία επιβολής ποινών, έστω και αν στην πραγματικότητα είναι λιγότερο αυστηρή απ' ό,τι μια καταδικαστική απόφαση.

43 — M. Delmas-Marty και C. Teitgen-Colly, στο: *Punir sans juger? De la répression administrative au droit administratif pénal*, εκδ. Economica, 1992.

87. Θα ήταν εσφαλμένο να θεωρηθεί ότι ο ποινικός συμβιβασμός έχει συμβατικό χαρακτήρα⁴⁴, αφού επιβάλλει καταδίκη, ελαφράς μορφής και αποδεκτή από τον κατηγορούμενο οπωσδήποτε, η οποία όμως αποτελεί οπωσδήποτε κύρωση και επιτελεί τις λειτουργίες που επιτελεί κάθε ποινή. Όπως τόνισε η Επιτροπή, ο ποινικός συμβιβασμός αποτελεί «εναλλακτική κύρωση», με την οποία τιμωρείται η αξιόποινη συμπεριφορά και αποθαρρύνεται η τέλεση παρόμοιων πράξεων στο μέλλον.

δεχθεί την πρόταση, συνεχίζεται η τακτική διαδικασία της ποινικής δίωξης και επιβολής ποινής για το έγκλημα.

89. Σύμφωνα με τη βούληση του νομοθέτη, το κράτος ασκεί, όσον αφορά ορισμένα εγκλήματα, την εξουσία επιβολής ποινών μέσω της παρεμβάσεως του φορέα του δικαιώματος ασκήσεως ποινικής δίωξης, το οποίο, εφόσον εκτίεται η ποινή, αποσβένεται. Το κράτος δηλαδή αποφαινεται οριστικά μέσω του αρμόδιου οργάνου του. Επομένως, αυτή η απάντηση σε ορισμένη κατηγορία εγκλημάτων αποτελεί μορφή απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

88. Επιπλέον, ο ποινικός συμβιβασμός έχει «εγγενή δικαστικό χαρακτήρα» δεν πρόκειται για θεσμό ξένο προς την ποινική δικαιοσύνη, αφού η ύπαρξή του δικαιολογείται μόνον ως έκφραση απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Όλα τα εγκλήματα διώκονται κατ' εντολή του εισαγγελέα⁴⁵ και η ποινή επιβάλλεται κατόπιν διεξαγωγής δίκαιης δίκης. Εντούτοις, σε ορισμένες έννομες τάξεις ο φορέας της εξουσίας ποινικής δίωξης μπορεί να συνάπτει συμφωνία με τον κατηγορούμενο σχετικά με την επιβολή κυρώσεως για ορισμένα εγκλήματα, ενώ βέβαια εννοείται ότι, εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία, αν ο κατηγορούμενος δεν απο-

90. Θα μπορούσε δηλαδή να ειπωθεί συνοπτικά ότι ο κατηγορούμενος που συνάπτει τον συμβιβασμό και αποδέχεται τους όρους που επιβάλλει ο εισαγγελέας καταδικάζεται για τα περιστατικά για τα οποία ομολογεί ότι είναι ένοχος, αφού αποδέχεται την τιμωρία. Εφόσον η συμφωνία καταστεί απρόσβλητη, πρέπει να γίνεται δεκτό ότι έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση και, εφόσον εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις που ανέλαβε ο κατηγορούμενος, ότι έχει εκτιθεί η ποινή. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να ασκηθεί κατ' αυτού νέα δίωξη, η οποία θα αντέβαινε στο άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής.

44 — Δεν πρόκειται για συμβιβασμό του αστικού δικαίου, κατά τον οποίο η σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων είναι ουσιαστικά σχέση ισοτήτας. Επ' ευκαιρία, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι ο συμβιβασμός που προβλέπεται στο ιδιωτικό δίκαιο έχει, σύμφωνα με διάφορες εθνικές νομοθεσίες, το κύρος δεδικασμένου. Τούτο συμβαίνει κατά το γαλλικό δίκαιο (άρθρο 2052 του γαλλικού ΑΚ), κατά το βελγικό (άρθρο 2044 ΑΚ) και κατά το ισπανικό δίκαιο (άρθρο 1816 ΑΚ). Ενόψει των ανωτέρω διατάξεων, είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 2ας Ιουνίου 1994, C-414/92, Solo Kleinmotoren (Συλλογή 1994, σ. I-2237), έγραψε ότι ο συμβιβασμός του αστικού δικαίου, ακόμη και αν συνάπτεται ενώπιον δικαστηρίου, δεν αποτελεί απόφαση υπό την έννοια του άρθρου 25 της Σύμβασης των Βρυξελλών.

45 — Η, εφόσον προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, κατόπιν πρωτοβουλίας των φορέων του δικαιώματος ασκήσεως δίωξης λόγω προεβολής του δημόσιου συμφέροντος ή κατόπιν πρωτοβουλίας του παθόντος.

Δ — Η διασφάλιση των δικαιωμάτων του πολίτη στο πλαίσιο του ποινικού συμβιβασμού

91. Επομένως, στο πλαίσιο του συμβιβασμού, το κράτος ασκεί την ποινική δίωξη

κατά άτομο το οποίο ουσιαστικά αναγνωρίζει την ενοχή του και, εφόσον εκπληρωθούν οι υποχρεώσεις που έχουν επιβληθεί, εξαλείφεται η δυνατότητα δίωξης⁴⁶, όπως ακριβώς θα συνέβαινε είτε με την απόφαση να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο, είτε με μια απαλλακτική ή καταδικαστική δικαστική απόφαση, εφόσον, στην τελευταία αυτή περίπτωση, είχε εκτιθεί η ποινή.

92. Η μορφή αυτή απονομής δικαιοσύνης διασφαλίζει επίσης τα θεμελιώδη δικαιώματα του κατηγορουμένου.

93. Ο κατηγορούμενος στον οποίο προτείνεται συμβιβασμός αντιμετωπίζει ποινική δίωξη υπό την έννοια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και του παρέχονται de jure τα δικαιώματα που αναγνωρίζει η σύμβαση αυτή σε κάθε κατηγορούμενο, και συγκεκριμένα τα δικαιώματα που προβλέπει το άρθρο 6.

94. Κατ' αρχάς, ο εισαγγελέας οφείλει να ενημερώσει τον κατηγορούμενο για τον προαιρετικό χαρακτήρα του συμβιβασμού και για το δικαίωμά του να δικαστεί από ανεξάρτητο δικαιοδοτικό όργανο. Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να δικαστεί από δικαστήριο αναγνωρίζεται από τα

σημαντικότερα διεθνή νομοθετήματα⁴⁷ και από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁴⁸.

95. Η ελευθερία αποδοχής ή απόρριψης της πρότασης συμβιβασμού έχει θεμελιώδη σημασία. Εκ πρώτης όψεως θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η ύπαρξή της, διότι ο κατηγορούμενος είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένος να αποδεχθεί την πρόταση του εισαγγελέα, αν θέλει να παύσει η κατ' αυτού ποινική δίωξη. Εντούτοις, το στοιχείο αυτό δεν καθιστά ελαττωματική τη συγκατάθεσή του, διότι η απειλή λήψης ορισμένου μέτρου δεν είναι απορριπτέα αν τα χρησιμοποιούμενα μέσα και ο επιδιωκόμενος σκοπός είναι θεμιτά.

96. Ο θεμπός αυτός χαρακτήρας συνίσταται στη δυνατότητα είτε αποδοχής αυτούσιας είτε ολοκληρωτικής απόρριψης της πρότασης ποινικού συμβιβασμού. Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει δεχθεί ότι, μολονότι η προοπτική κλήσης στο ακροατήριο ενώπιον ποινικού δικαστή μπορεί να επηρεάσει τη βούληση του ενδιαφερόμενου ως προς την απόρριψη ή την αποδοχή της πρότασης συμβιβασμού, η πίεση αυτή που του ασκείται δεν είναι ασυμβίβαστη με τη σύμβαση⁴⁹.

97. Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο ποινικός συμβιβασμός αποτελεί

46 — Βλ. το άρθρο 74, παράγραφος 1, του ολλανδικού Ποινικού Κώδικα και τα άρθρα 216 bis και 216 ter του βελγικού code d'instruction criminelle.

47 — Βλ. το άρθρο 14 του Διεθνούς Συμφώνου για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα, το άρθρο 7 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

48 — Βλ., π.χ., τις αποφάσεις Golder κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 21ης Φεβρουαρίου 1975 (σειρά Α, αριθ. 18) και Deweer κατά Βελγίου της 27ης Φεβρουαρίου 1980 (σειρά Α, αριθ. 35).

49 — Βλ. τη σκέψη 51 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Deweer.

έκφραση της εξουσίας επιβολής ποινών, μια μορφή απονομής δικαιοσύνης που διασφαλίζει τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και που καταλήγει στην επιβολή κύρωσης. Δεν υπάρχει επομένως καμία αμφιβολία ότι μέσω του συμβιβασμού αυτού εκδίδεται απόφαση επί των περιστατικών για τα οποία ασκήθηκε η δίωξη και επί της ενοχής αυτού που διέπραξε τις επίμαχες πράξεις.

αλλά αυτοτελή μορφή ασκήσεως του δικαιώματος επιβολής ποινών, η οποία εμφανίζεται, όσον αφορά ορισμένα εγκλήματα, ως εναλλακτική λύση έναντι της καθαρά δικαστικής λειτουργίας.

98. Εφόσον διασφαλίζονται τα δικαιώματα του πολίτη, δεν έχει καμία σημασία, στο πλαίσιο των ερωτημάτων που υπέβαλαν τα εθνικά δικαστήρια και ιδίως το Oberlandesgericht Köln, παρά τους αντίθετους ισχυρισμούς της Γαλλικής Κυβερνήσεως, το αν η απόφαση παύσης της ποινικής δίωξης υπόκειται στην έγκριση δικαστηρίου.

101. Από τη στιγμή κατά την οποία ο κατηγορούμενος αποδέχεται την πρόταση του εισαγγελέα και εκπληρώνει τις επιβληθείσες υποχρεώσεις, το κράτος δίδει την οριστική απάντησή του στην αξιόποινη συμπεριφορά, πράγμα που σημαίνει ότι όποιος αποδέχεται τον συμβιβασμό και αναλαμβάνει τις συμφωνηθείσες δεσμεύσεις δικαιούται, όπως ακριβώς και ο κατηγορούμενος για τον οποίο εκδίδεται αμετάκλητη απόφαση, να μην υπάρξει υπαναχώρηση, να μη τροποποιηθεί το περιεχόμενο του συμβιβασμού και να μην ενοχληθεί ο ίδιος στο μέλλον για τα ίδια περιστατικά.

99. Πράγματι, η ενδεχόμενη μεταγενέστερη παρέμβαση του δικαστή δεν προσθέτει τίποτε το νέο. Αφού τα δικαιώματα του κατηγορουμένου διασφαλίζονται ευθύς εξαρχής, αφού ο κατηγορούμενος αναγνωρίζει την ενοχή του και, τέλος, εκδίδεται έμμεσα απόφαση επί της ενοχής, η μεταγενέστερη δικαστική έγκριση θα είχε καθαρά τυπικό χαρακτήρα· η διαδικασία αυτή θα κατέληγε να είναι καθαρά τυπολατρική.

102. Με άλλα λόγια, ο συμβιβασμός είναι δεσμευτικός και, εφόσον εκπληρωθούν οι όροι του, αποτελεί την τελευταία λέξη της κρατικής εξουσίας επί του σχετικού ζητήματος. Η εκτελεστικότητα και το δεδικασμένο αποτελούν όμως τα δύο χαρακτηριστικά κάθε δικαστικής αποφάσεως με την οποία επιλύεται ορισμένη διαφορά⁵⁰.

Ε — Το ζήτημα αν ο ποινικός συμβιβασμός έχει ισχύ δεδικασμένου

103. Αυτή η ιδιαίτερη ισχύς της αποφάσεως υφίσταται μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες ο εισαγγελέας μπορεί να επιλύει ορισμένο

100. Επομένως, η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης μέσω αυτού του συμβατικού μηχανισμού δεν αποτελεί υποκατάστατο,

50 — Ο διακεκριμένος Γάλλος ποινολόγος F. Hélie επισημαίνει ότι ο κυριαρχικός χαρακτήρας των δικαστικών αποφάσεων συνίσταται στον αμετάκλητο χαρακτήρα τους (*Pratique Criminelle des Cours et Tribunaux*, 6η έκδοση, σσ 4 τόμους, όπως αναθεωρήθηκε και ενημερώθηκε με βάση τη νομοθεσία και τη νομολογία από τους J. Brouchet και F. Brouchet, *Librairies techniques de la Cour de Cassation*, 1954).

ζήτημα, δηλαδή στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης, αλλά δεν επηρεάζει τα μέσα παροχής έννομης προστασίας στον παθόντα ή, γενικότερα, στον ζημιωθέντα, όπως είναι η δυνατότητα άσκησης πολιτικής αγωγής. Για τον λόγο αυτό, τα άρθρα 216 bis και 216 ter του βελγικού code d'instruction criminelle ορίζουν ότι η παύση της ποινικής δίωξης κατόπιν του ποινικού συμβιβασμού δεν θίγει το δικαίωμα των παθόντων ή των ελκόντων από αυτούς δικαιώματα να ασκήσουν αγωγή, ενώ το ολλανδικό δίκαιο παρέχει στους ενδιαφερόμενους το δικαίωμα να προσβάλουν την απόφαση του εισαγγελέα ενώπιον δικαστηρίου⁵¹.

104. Με άλλα λόγια, σύμφωνα με το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής, η εξάλειψη της δυνατότητας άσκησης ποινικής δίωξης σε ένα κράτος μέλος κατόπιν της συνάψεως και της επιτυχούς εκτέλεσεως συμβιβασμού, κωλύει την άσκηση ποινικής δίωξης σε άλλο κράτος μέλος για τα ίδια περιστατικά, αλλά δεν αποτελεί εμπόδιο για την εκ μέρους του παθόντος άσκηση αγωγής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου.

105. Η ανωτέρω παρατήρησή μου, έστω και αν η ορθότητά της είναι προφανής, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι είναι περιττή, αφού η προαναφερθείσα διάταξη της σύμβασης αφορά μόνο την ποινική δίωξη. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για την ορθότητά της, όσον αφορά τα νομικά συστήματα στα οποία ο παθών δεν μπορεί να ασκήσει την πολιτική

αγωγή ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων ενώπιον των οποίων ασκείται η ποινική δίωξη. Όσον αφορά τα νομικά συστήματα στα οποία είναι δυνατή η άσκηση τόσο της δίωξης όσο και της πολιτικής αγωγής ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, η παύση της δίωξης δεν θίγει ποτέ το δικαίωμα του παθόντος να ασκήσει αγωγή ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου και σύμφωνα με την εφαρμοστέα στην οικεία περίπτωση διαδικασία.

106. Ανακεφαλαιώνοντας τους συλλογισμούς που έχω αναπτύξει μέχρι εδώ, είμαι σε θέση να τονίσω ότι το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής έχει εφαρμογή στον ποινικό συμβιβασμό, εφόσον: 1) πρόκειται για διαδικασία με την οποία το κράτος ασκεί το δικαίωμα επιβολής ποινών, 2) η διαδικασία αυτή συνεπάγεται οριστική και έμμεση απόφαση σχετικά με τη συμπεριφορά του κατηγορουμένου και την επιβολή μέτρων που συνιστούν κυρώσεις και 3) υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία αυτή δεν θίγει τα δικαιώματα που έχει ενδεχομένως ο παθών να αποζημηθεί.

5. Η ερμηνεία της έκφρασης «αμετάκλητη καταδίκη» του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής

107. Παρά τους ανωτέρω εκτεθέντες λόγους, οι οποίοι οδηγούν σε ευρεία ερμηνεία, η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση, στηριζόμενες στη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, όπως είναι διατυπωμένο στη γερμανική, στη γαλλική και στην ολλανδική γλώσσα, προτείνουν μια στενή ερμηνεία του άρθρου αυτού. Κατά

⁵¹ — Βλ. τα άρθρα 12 επ. του Wetboek van Strafvordering (ολλανδικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

την άποψή τους, οι εκφράσεις «rechtskräftig abgeurteilt», «onherroepelijk vonnis» και «définitivement jugée»⁵² αποτελούν ένδειξη συμμετοχής δικαιοδοτικού οργάνου και επομένως ο συμβιβασμός στον οποίο δεν μετέχει δικαστής δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής.

άρθρου 54, ώστε να εμπίπτουν σ' αυτό μόνο υπό στενή έννοια δικαστικές αποφάσεις.

108. Αν το εν λόγω άρθρο ερμηνευθεί σε συσχετισμό με το άρθρο 58, διαπιστώνεται ότι δεν είναι τόσο σαφές ότι το άρθρο 54 αφορά μόνο δικαστικές αποφάσεις, δηλαδή αποφάσεις δικαστή ή δικαστηρίου που εκδίδονται κατόπιν ένδικης διαδικασίας που έχει διεξαχθεί με όλες τις εγγυήσεις της εκατέρωθεν ακροάσεως και των δικαιωμάτων άμυνας ή υπεράσπισης. Το άρθρο 58 επιτρέπει στα κράτη που έχουν υπογράψει τη σύμβαση εφαρμογής να θεσπίζουν διατάξεις που προσδίδουν ευρύτερα αποτελέσματα απ' ό,τι τα προηγούμενα άρθρα στην εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* που απορρέει από «δικαστικές αποφάσεις». Στο γαλλικό, στο ολλανδικό και στο γερμανικό κείμενο του τελευταίου αυτού άρθρου χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι όροι «décisions judiciaires», «vonnis» και «Justizentscheidungen»⁵³, πράγμα από το οποίο συνάγεται ότι η βούληση των συμβαλλόμενων μερών δεν ήταν να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής του

109. Η διάταξη αυτή, στην οποία γίνεται λόγος για πρόσωπο που «καταδικάστηκε αμετάκλητα» («rechtskräftig abgeurteilt», «onherroepelijk vonnis», «définitivement jugée», «finally disposed», «giudicata con sentenza definitiva» ή «definitivamente julgado»), δεν εννοεί οπωσδήποτε, παρά τη διατύπωση του ισπανικού κειμένου [στο οποίο γίνεται λόγος για δικαστική απόφαση], απόφαση δικαιοδοτικού οργάνου που εκδίδεται υπό μορφή αποφάσεως κατόπιν διαδικασίας που διεξάγεται με όλες τις εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αλλά γενικότερα μια απόφαση δικανικής φύσης, με την οποία το κράτος αποφαίνεται οριστικά για την αξιόποινη πράξη και για την ενοχή του δράστη και δεν έχει σημασία αν η απόφαση αυτή προέρχεται από δικαστήριο που επιτελεί δικαστική λειτουργία, από ανακριτή που έχει περατώσει την ανάκριση ή από τον εισαγγελέα που ασκεί την ποινική δίωξη.

110. Η ερμηνεία αυτή είναι βάσιμη, διότι οι όροι που χρησιμοποιούνται στα διάφορα κείμενα δεν είναι μονοσήμαντοι, πράγμα που σημαίνει ότι η επιχειρηματολογία των ανωτέρω αναφερθεισών κυβερνήσεων, μολονότι εκ πρώτης όψεως είναι πειστική, πρέπει να απορριφθεί, αν ληφθεί υπόψη η ανομοι-

52 — Στο ισπανικό κείμενο χρησιμοποιείται η έκφραση: «*juzgada en sentencia firme*». Στο αγγλικό κείμενο περιέχεται η έκφραση «*finally disposed*», ενώ στο ιταλικό και στο πορτογαλικό χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι εκφράσεις «*giudicata con sentenza definitiva*» και «*definitivamente julgado*».

53 — Στο αγγλικό κείμενο χρησιμοποιούνται οι λέξεις «*judicial decisions*», στο ιταλικό «*decisione giudiziaria*» και στο πορτογαλικό «*decisões judiciais*».

ομορφία των κειμένων του άρθρου 54 στις διάφορες γλώσσες⁵⁴. Αν αναλύσουμε περαιτέρω, όπως έπραξα στις προηγούμενες παραγράφους, τη δυναμική του εν λόγω άρθρου, τη φύση του συμβιβασμού και το έρεισμα της αρχής *ne bis in idem*, διαπιστώνεται η ανακολουθία της επιχειρηματολογίας αυτής.

111. Η στενή ερμηνεία που προτείνουν οι ανωτέρω αναφερθείσες κυβερνήσεις μπορεί να οδηγήσει σε παράλογα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, το πρόσωπο για το οποίο θα έχει εκδοθεί αμετάκλητη απαλλακτική απόφαση, επειδή θα έχει αποδείξει ότι δεν μετέσχε στην αξιόποινη πράξη, δεν θα μπορεί να δικαστεί εκ νέου σε άλλο κράτος μέλος, ενώ για τον κατηγορούμενο του οποίου η ποινική δίωξη θα έπαυε, με απόφαση του ανακριτή κατά τη διάρκεια της ανακρίσεως, για τον ίδιο ακριβώς λόγο θα εξακολουθούσε να επικρέμαται η δαμόκλεια σπάθη μιας νέας δίκης. Το δίκαιο πρέπει να απορρίπτει τις ερμηνείες που οδηγούν σε αποτελέσματα που αντιβαίνουν στη λογική.

112. Επιπλέον, η στενή αυτή ερμηνεία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποτυχία του θεσμού. Ο κατηγορούμενος που αποδέχεται τον συμβιβασμό το πράττει διότι γνωρίζει ότι, αποδεχόμενος την ενοχή του και την τιμωρία που του προτείνει ο εισαγγελέας, θα υποβληθεί σε ευνοϊκότερη διαδικασία απ' ό,τι αν, μη αποδεχόμενος τον συμβιβασμό, καταστήσει αναπόφευκτη την ποινική δίκη που θα περατωθεί με την έκδοση αποφάσεως. Αν όμως δεν υπάρχει εγγύηση ότι, εφόσον υπο-

βληθεί στην κύρωση που προβλέπει ο συμβιβασμός, δεν πρόκειται να αξιολογηθεί εκ νέου η συμπεριφορά του, θα έχει κάθε λόγο να απορρίψει την πρόταση, οπότε η διαδικασία αυτή απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, η οποία αποτελεί πραγματική δικλείδα ασφαλείας για το δικανικό σύστημα, θα μπορούσε να περιέλθει σε αδιέξοδο που θα την καθιστούσε άχρηστη.

113. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περιορίζει την αρχή *ne bis in idem*, ώστε να έχει εφαρμογή μόνο στις δικαστικές αποφάσεις. Η ερμηνεία αυτή αντιβαίνει στην ευρύτερη ερμηνεία που έχει δεχθεί το Δικαστήριο του Στρασβούργου, κατά το οποίο η διάταξη αυτή «έχει σκοπό να απαγορεύει την επανάληψη των ποινικών διώξεων που έχουν παύσει οριστικά και, επομένως, δεν εφαρμόζεται πριν από την κίνηση νέας διαδικασίας»⁵⁵.

114. Η άποψη της Γαλλικής, της Βελγικής και της Γερμανικής Κυβερνήσεως είναι κοντόφθαλμη. Όπως τόνισα ήδη, η αρχή *ne bis in idem* δεν αποτελεί δικονομικό κανόνα, αλλά ουσιαστική εγγύηση που παρέχουν στους πολίτες τα νομικά συστήματα τα οποία, όπως είναι τα συστήματα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στηρίζονται στην παροχή στο άτομο ενός συνόλου δικαιωμάτων και ελευθεριών σε σχέση με τα μέτρα που

54 — Δεν είναι η πρώτη φορά κατά την οποία το Δικαστήριο αντιμετωπίζει το πρόβλημα διαφορών μεταξύ των κειμένων της ίδιας διάταξης στις διάφορες γλώσσες. Στις περιπτώσεις αυτές το Δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα κείμενα σε όλες τις γλώσσες (βλ. την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67, H. van der Vecht (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617), καθώς και, όπως θα ήθελα να προσθέσω, το όλο κανονιστικό πλαίσιο.

55 — Απόφαση Gradinger κατά Αυστρίας της 23ης Οκτωβρίου 1995 (σειρά Α, αριθ. 328-C, σκέψη 53).

λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές. Στο πλαίσιο της συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, τα κράτη μέλη έχουν αναγνωρίσει το κύρος της ανωτέρω αρχής, όπως διατυπώνεται στα άρθρα 54 επ. της σύμβασης εφαρμογής, οπότε είναι προφανές ότι έτσι έχει τεθεί όριο στην άσκηση του δικαιώματος διώξεως και τιμωρήσεως των αξιόποινων πράξεων.

εφαρμογής θα είχε παράλογες συνέπειες. Πράγματι, όπως τόνισα, ο συμβιβασμός αποτελεί μια μορφή απονομής της ποινικής δικαιοσύνης σε σχέση με ελαφρές ή μέτριας βαρύτητας παραβάσεις, αλλά δεν αφορά τα βαρύτερα εγκλήματα. Επομένως, η άποψη της Γερμανικής, της Γαλλικής και της Βελγικής Κυβερνήσεως θα επεφύλασσε ευνοϊκότερη μεταχείριση σε όσους διαπράττουν σοβαρά εγκλήματα, για τους οποίους θα ίσχυε ο κανόνας *ne bis in idem*, απ' ό,τι στους δράστες ελαφρών παραβάσεων, για τις οποίες η κοινωνική αποδοκιμασία είναι μικρότερη. Ο δράστης του βαρύτερου εγκλήματος, ο οποίος μπορεί να καταδικαστεί μόνο με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, δεν θα μπορούσε να δικαστεί εκ νέου σε κανένα άλλο από τα κράτη που έχουν υπογράψει τη σύμβαση εφαρμογής, ενώ αντίθετα θα μπορούσε να δικαστεί ο δράστης μικρότερης παράβασης ο οποίος θα αποδεχόταν την πρόταση συμβιβασμού του εισαγγελέα και θα εκτελούσε τις σχετικές υποχρεώσεις.

115. Το όριο αυτό πρέπει να καθοριστεί από την οπτική γωνία του πολίτη, διότι αποτελεί μια από τις εγγυήσεις που του παρέχονται. Στην περίπτωση κατά την οποία ο δράστης, αφού ασκήθηκε η δίωξη, δικάστηκε και, κατόπιν καταδίκης του, τιμωρήθηκε με την επιβολή ποινής, έχει δικαίωμα να μην ασκηθεί κατ' αυτού δίωξη από άλλο κράτος που έχει υπογράψει τη σύμβαση, μικρή σημασία έχουν η μορφή και ο τρόπος εκδόσεως της δικαστικής αποφάσεως, εφόσον πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις και όλες οι απαιτήσεις που προβλέπει η έννομη τάξη εντός της οποίας εκδίδεται η απόφαση αυτή. Θα ήταν αντιφατικό να προβάλλεται το επιχείρημα ότι το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής μπορεί να αφορά μόνο δικαστικές αποφάσεις, δηλαδή αποφάσεις εκδιδόμενες κατόπιν διεξαγωγής δίκης με όλες τις εγγυήσεις, και στη συνέχεια να χρησιμοποιείται το ίδιο επιχείρημα για να περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής μας από τις εγγυήσεις αυτές.

117. Κατά τα λοιπά, για τον προσδιορισμό του περιεχομένου του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, δεν έχει καμία σημασία η εξακρίβωση της βούλησης του νομοθέτη, αφού ούτε τα ίδια τα κράτη μέλη δεν συμφωνούν επί του σημείου αυτού⁵⁶.

118. Από τα ανωτέρω εκτεθέντα συνάγεται ότι το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής έχει εφαρμογή στα πρόσωπα που αφορά η απόφαση του εισαγγελέα να παύσει την ποινική δίωξη, εφόσον έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που ανέλαβαν έναντι αυτού του εκπροσώπου της κρατικής εξουσίας.

116. Εξάλλου, η γραμματική και στενή ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης

56 — Βλ. τις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλαν οι διάφορες κυβερνήσεις για τα προδικαστικά ερωτήματα των δύο υποθέσεων.

6. Η άλλη όψη του νομίσματος: η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης

119. Ο κανόνας *ne bis in idem* δεν αποτελεί μόνο εγγύηση για τον πολίτη, αλλά και ένα μέσο που εξυπηρετεί την αρχή της ασφάλειας δικαίου, κατά την οποία οι αποφάσεις των δημόσιων αρχών δεν μπορούν, εφόσον έχουν καταστεί αμετάκλητες, να προσβάλλονται επ' αόριστο.

120. Έτσι, αν το δικαίωμα ασκήσεως ποινικής δίωξης έχει αποσβεστεί σε ένα κράτος μέλος, τα λοιπά κράτη δεν μπορούν να αγνοήσουν το γεγονός αυτό.

121. Θα ήταν απαράδεκτο να υπάρχει η δυνατότητα νέας οχλήσεως του ενδιαφερομένου, αν ληφθεί υπόψη ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση κινείται ήδη στα πλαίσια μιας διαδικασίας ολοένα στενότερης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

122. Η επίτευξη του σκοπού που διακηρύσσεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁵⁷, ο οποίος συνίσταται στη δημιουρ-

57 — Το άρθρο 2 ΕΕ ορίζει, στην τέταρτη περίπτωση, ότι ένας από τους στόχους της Ένωσης είναι να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί η «Ένωση ως χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο, τη μετανάστευση και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας».

για ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, απαιτεί τη διασφάλιση της εκτελεστότητας των αλλοδαπών αποφάσεων στα διάφορα κράτη μέλη.

123. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, ο νέος τίτλος VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει ότι η από κοινού δράση στις ποινικές υποθέσεις περιλαμβάνει τη «διευκόλυνση και επιτάχυνση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών και των δικαστικών αρχών ή αντίστοιχων αρμόδιων αρχών των κρατών μελών σε σχέση με τη διεξαγωγή δικών και την εκτέλεση αποφάσεων»⁵⁸.

124. Η επίτευξη του σκοπού αυτού δεν είναι δυνατή χωρίς αμοιβαία εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματά τους ποινικής δικαιοσύνης⁵⁹ και χωρίς αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων, οι οποίες θα εκδίδονται μέσα σε μια πραγματική «κοινή αγορά των θεμελιωδών δικαιωμάτων». Συγκεκριμένα, η αναγνώριση αυτή στηρίζεται στην αντίληψη ότι, έστω και αν ένα κράτος δεν αντιμετωπίζει ορισμένη υπόθεση με τον ίδιο ή με παρόμοιο τρόπο όπως ένα άλλο κράτος, τα αποτελέσματα

58 — Άρθρο 31, στοιχείο α, ΕΕ.

59 — Στο σημείο 33 των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere, της 15ης και της 16ης Οκτωβρίου 1999, αναφέρεται ότι «η ενίσχυση της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και η αναγκαία προσέγγιση των νομοθεσιών θα διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων αρχών και την ένδυση προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία πρέπει, κατά την άποψή του, να αποτελέσει τον οργανιστικό λίκνο της δικαστικής συνεργασίας τόσο στον τομέα των ασπιών όσο και στον τομέα των ποινικών υποθέσεων εντός της Ενώσεως. Η αρχή αυτή πρέπει να εφαρμόζεται σε όλες τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών».

πρέπει να θεωρούνται ισοδύναμα με τις εγχώριες αποφάσεις, διότι διέπονται από τις ίδιες αρχές και τις ίδιες αξίες. Πρόκειται για θεμελιώδες στοιχείο της εξελικτικής πορείας την οποία ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση: εμπιστοσύνη όσον αφορά την ορθότητα των κανόνων των εταίρων, αλλά και την ορθή εφαρμογή αυτών των κανόνων⁶⁰.

μεταξύ κρατών μελών, θα πρέπει να στηρίζεται στην αρχή σύμφωνα με την οποία μία απόφαση που έχει ληφθεί από οποιαδήποτε αρχή στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαχειρίζεται πλήρως το πρόβλημα και δεν χρειάζεται να ληφθεί περαιτέρω απόφαση [...]. Με άλλα λόγια, όταν κάποιος έχει καταδικαστεί ή αθωωθεί για αδίκημα που έχει διαπραχθεί στο κράτος μέλος Α, δεν μπορεί να διωχθεί για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους, στο κράτος μέλος Β, ακόμα και αν το κράτος Β είναι αρμόδιο να κρίνει επί των πραγματικών περιστατικών [...] και ακόμα και αν θα μπορούσε να έχει εκδοθεί διαφορετική απόφαση στο κράτος Β»⁶¹.

125. Η αναγνώριση δε μιας απόφασης σημαίνει επίσης ότι η απόφαση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, πράγμα που έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*.

126. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι όλα τα επιχειρήματα οδηγούν σε ευρεία ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, ώστε να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του οι αποφάσεις του εισαγγελέα να θέσει την υπόθεση στο αρχείο ή να παύσει τη δίωξη, εφόσον έχει επιτευχθεί και εκτελεστεί ορθά συμβιβασμός. Αυτή την άποψη υποστηρίζουν η Επιτροπή και η Ολλανδική και η Ιταλική Κυβέρνηση.

127. Η Επιτροπή έχει ήδη υποβάλει την πρόταση αυτή. «Η πλήρης αμοιβαία αναγνώριση, όπως προβλέπεται να επιτευχθεί

128. Αυτή την οδό επέλεξε άλλωστε το Συμβούλιο, το οποίο, με το πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων⁶², προτείνει την πλήρη εφαρμογή της αρχής αυτής⁶³.

129. Είναι αλήθεια ότι στο έγγραφο αυτό αναφέρεται ότι ο ανωτέρω σκοπός επιτεύχθηκε εν μέρει μόνο με τα άρθρα 54 έως 57 της σύμβασης εφαρμογής και ότι είναι αναγκαίο να επεκταθεί η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις για την υπό όρους απόλυση καθώς και στις αποφάσεις που λαμβάνονται «κατόπιν ποινικής μεσολάβησης». Τα ανωτέρω χωρία πάντως δεν επιβεβαιώνουν, όπως ισχυρίζεται η Βελγική Κυβέρνηση, την ορθότητα της στενής ερμηνείας που προτείνουν η κυβέρνηση αυτή και η Γερμανική Κυβέρνηση.

60 — Βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις (COM/2004/495), σημείο 3.1.

61 — Βλ. σημείο 6.2 της προπαρατεθείσας ανακοίνωσης της Επιτροπής.

62 — ΕΕ 2001, C 12, σ. 10.

63 — Σημείο 1.1, μέτρο υπ' αριθ. 1.

130. Το ανωτέρω έγγραφο δεν αποτελεί νομοθετικό κείμενο που να δεσμεύει το Δικαστήριο. Αποτελεί το πολύ ένα βοηθητικό στοιχείο ερμηνείας, το οποίο δεν μπορεί να εξετάζεται μεμονωμένα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα λοιπά στοιχεία, τα οποία έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία για την άσκηση της δικαστικής εξουσίας του, η οποία συνίσταται στην απονομή του δικαίου και στην ερμηνεία των διατάξεων που διέπουν την κοινοτική έννομη τάξη, όπως είναι τα στοιχεία τα οποία εξέθεσα με τις παρούσες προτάσεις μου: ο λόγος ύπαρξης του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής, το έρεισμα της αρχής *ne bis in idem*, η φύση των διαδικασιών συμβιβαστικού χαρακτήρα και η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η οποία καθιστά αναγκαία την ολοένα στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, σύμφωνα με όσα παρέθεσε το Συμβούλιο στο προαναφερθέν πρόγραμμα.

131. Επιπλέον, το συμπέρασμα που συνάγει η Βελγική Κυβέρνηση από το γεγονός ότι γίνεται αναφορά στην ποινική μεσολάβηση δεν είναι ορθό. Πρώτον, το Συμβούλιο δεν έχει το μονοπώλιο της ερμηνείας της σύμβασης εφαρμογής και, δεύτερον, η αναφορά αυτή δεν είναι σαφώς καθορισμένη και δεν μπορεί να εξακριβωθεί με απόλυτη ββαιότητα αν αφορά την υπό στενή έννοια ποινική μεσολάβηση ή καλύπτει κάθε διαδικασία συμβιβαστικού χαρακτήρα, όπως είναι οι διαδικασίες που εξέτασα με τις παρούσες προτάσεις και με τις οποίες ο εκπρόσωπος της κρατικής εξουσίας προτείνει στον κατηγορούμενο τη σύναψη συμφωνίας, προκειμένου η υπόθεση να τεθεί στο αρχείο κατόπιν της εκτελέσεως από τον κατηγορούμενο ορισμένων υποχρεώσεων.

132. Φρονώ αντίθετα ότι από τις πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου προκύπτει ότι η βούλησή του είναι τελείως διαφορετική από τη βούληση που του αποδίδει η Βελγική Κυβέρνηση, η οποία στηρίζεται σε βεβαιωμένη ανάγνωση του προαναφερθέντος προγράμματος.

133. Από το άρθρο 9 της απόφασης-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας⁶⁴, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργάζονται για να συντονίζουν τις δικανικές διαδικασίες τους, με σκοπό «τη συγκέντρωση [...] της δίωξης σε ένα μόνο κράτος μέλος». Όπως προτάθηκε κατά τη διάρκεια της ισπανικής προεδρίας⁶⁵, ο σκοπός είναι να διέπεται η άσκηση του δικαιώματος επιβολής ποινών από τους εταίρους από τις αρχές της ισότητας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ώστε να διασφαλίζονται η ευρωπαϊκή δημόσια τάξη και τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι δημόσιες ελευθερίες στις οποίες στηρίζονται τα έννομα συστήματα της Ένωσης και των κρατών μελών της, και μεταξύ των οποίων καταλέγεται η αρχή *ne bis in idem*.

64 — ΕΕ L 164, σ. 3.

65 — Βλ. την απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, σχετικά με τις κοινές ομάδες έρευνας (ΕΕ L 162, σ. 1), της οποίας η πρώτη αιτιολογική σκέψη έχει ως εξής: «Ένας από τους στόχους της Ένωσης είναι και η παροχή στους πολίτες της ενός υψηλού επιπέδου ασφαλείας μέσα σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφαλείας και δικαιοσύνης και ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος μέσω της στενότερης συνεργασίας των αστυνομικών δυνάμεων, των τελωνειακών αρχών και των λοιπών αρμοδίων αρχών των κρατών μελών, ενώ συγχρόνως τηρούνται οι αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και του κράτους δικαίου, αρχές στις οποίες βασίζεται η Ένωση και οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη.»

VII — Πρόταση

34. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα ερωτήματα του Oberlandesgericht Köln και του Rechtbank van eerste aanleg te Veurne: «Η αρχή ne bis in idem, η οποία διακηρύσσεται στο άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση κατά την οποία η δυνατότητα άσκησης ποινικής δίωξης έχει εξαιρεθεί στην έννομη τάξη ενός από τα συμβαλλόμενα μέρη κατόπιν απόφασης του εισαγγελέα και αφού ο κατηγορούμενος έχει εκπληρώσει ορισμένες υποχρεώσεις, ανεξάρτητα από το αν η απόφαση αυτή υπόκειται στην έγκριση δικαστηρίου, εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- 1) οι επιβληθείσες υποχρεώσεις έχουν τον χαρακτήρα κυρώσεως,
- 2) η συμφωνία προϋποθέτει την ρητή ή σιωπηρή αναγνώριση της ενοχής και επομένως ενέχει ρητή ή σιωπηρή απόφαση για το αξιόποιο της πράξης και
- 3) δεν θίγει τα δικαιώματα που έχουν ενδεχομένως ο παθών και οι λοιποί ζημιωθέντες ως προς την άσκηση αγωγής.»